

Pravilnik o kontroli i sertifikaciji u organskoj proizvodnji i metodama organske proizvodnje

Sadržaj

I Uvodne odredbe

II Uslovi koje treba da ispuni kontrolna organizacija za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji

III Metode organske proizvodnje

IV Dužina trajanja perioda konverzije

V Način vršenja kontrole i mere koje se određuju u slučaju utvrđenih nepravilnosti

VI Sadržina, obrazac i način vođenja evidencije koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija i sadržina i obrazac zbirne evidencije

VII Tehnološki postupci prerade u organskoj proizvodnji, sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi organskih proizvoda, način čišćenja i sredstva za čišćenje tehnoloških linija

VIII Izgled oznake i nacionalnog znaka

IX Način skladištenja i prevoza organskih proizvoda

X Završne odredbe

(“Sl. glasnik RS”, br. 48/2011 i 40/2012)

I Uvodne odredbe

Predmet uređivanja

Član 1

Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi koje treba da ispuni kontrolna organizacija za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji, metode organske biljne i stočarske proizvodnje, dužina trajanja perioda konverzije u biljnoj i stočarskoj proizvodnji, način vršenja kontrole u organskoj proizvodnji i mere koje ovlašćena kontrolna organizacija određuje u slučaju utvrđenih nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda, sadržina i obrazac evidencije koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija, kao i način vođenja te evidencije, sadržina i obrazac zbirne evidencije, tehnološki postupci prerade u organskoj proizvodnji, sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi organskih proizvoda, način čišćenja i sredstva za čišćenje tehnoloških linija, izgled oznake i nacionalnog znaka organskih proizvoda, kao i način skladištenja i prevoza organskih proizvoda.

Značenje izraza

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

- 1) aditiv jeste svaka supstanca koja se, bez obzira na njenu hranljivu vrednost, ne koristi kao namirnica niti predstavlja karakterističan sastojak namirnice, ali se iz tehnoloških razloga dodaje namirnici u toku proizvodnje, prerade, pripreme, obrade, pakovanja, transporta ili čuvanja i direktno ili indirektno preko svojih međuproizvoda postaje ili može da postane njen sastojak;
- 2) akvakultura jeste gajenje riba, mlađi i oplođene ikre, kao i ostalih vodenih organizama u objektima za njihovo gajenje i kavezima;
- 3) baza reproduktivnog materijala za organsku proizvodnju (u daljem tekstu: baza reproduktivnog materijala) jeste spisak biljnih vrsta i sorti bilja koje su proizvedene metodama organske proizvodnje, a u skladu sa propisima kojima se uređuje priznavanje sorti, odnosno proizvodnja semena i sadnog materijala, čiji se reproduktivni materijal može koristiti u organskoj proizvodnji, a koja se vodi u elektronskom obliku i koja je dostupna korisnicima preko internet stranice ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo);
- 4) veterinarski medicinski proizvod jeste svaka supstanca ili kombinacija supstanci koja se koristi za lečenje ili sprečavanje bolesti kod životinja i koja je propisana za životinje u cilju davanja medicinske dijagnoze ili vraćanja, ispravljanja ili modifikovanja fizioloških funkcija;
- 5) veterinarski tretman jeste svaka lekovita ili preventivna terapija koja se primenjuje protiv jedne specifične bolesti;
- 6) dobavljač reproduktivnog materijala u organskoj proizvodnji (u daljem tekstu: dobavljač reproduktivnog materijala) jeste pravno lice sa sedištem u Republici Srbiji koje proizvodi, dorađuje, stavlja u promet ili uvozi reproduktivni materijal koji se koristi u organskoj proizvodnji;
- 7) genetički modifikovan organizam (u daljem tekstu: GMO) jeste organizam čiji je genetički materijal promenjen metodama savremene biotehnologije;
- 8) gustina držanja jeste živa masa životinja po kubnom metru vode u bilo kojoj fazi rasta i razvoja, odnosno, masa po kvadratnom metru površine u slučaju ribe list i škampa;
- 9) jonizujuće zračenje jeste prenos energije u obliku čestica ili elektromagnetnih talasa, talasne dužine od 100 nanometara ili manje ili frekvencije od 3×10^{15} Hz ili je u stanju da proizvede jone indirektno ili direktno;
- 10) mrestilište jeste mesto za razmnožavanje, izleganje i uzgoj riba i drugih vodenih organizama u ranim fazama životnog ciklusa;
- 11) obnovljivi izvori energije jesu izvori energije koji se nalaze u prirodi i obnavljaju se u celosti ili delimično, posebno energija vodotokova, vetra, neakumulirana sunčeva energija, biomasa, geotermalna energija i drugo;
- 12) oglašavanje jeste svako predstavljanje javnosti kojim se direktno ili indirektno promoviše prodaja organskih proizvoda, a koje nije obeležavanje;
- 13) prvi primalac jeste fizičko, odnosno pravno lice kome se isporučuje pošiljka iz uvoza za dalju preradu, odnosno stavljanje u promet;

14) polikultura u okviru akvakulture i proizvodnje morskih trava jeste gajenje dve ili više vrsta, najčešće sa različitih trofičkih nivoa, a u okviru iste proizvodne jedinice;

15) pomoćno sredstvo u preradi jeste svaka supstanca koja ne predstavlja sastojak prehrambenog proizvoda, a koja se namerno dodaje pri preradi sirovih materijala, namirnica ili njihovih sastojaka da bi se obezbedili određeni tehnološki zahtevi za vreme tretiranja ili prerade, što može da rezultira nenamernim, ali tehnološki neizbežnim prisustvom rezidua supstance ili njenih derivata u prehrambenom proizvodu, pod uslovom da te rezidue ne predstavljaju zdravstveni rizik i da nemaju tehnološki efekat u finalnom proizvodu;

16) proizvodna jedinica jeste zemljište, objekat, prostorija ili prostor koji se koriste za proizvodnju (proizvodne parcele, pašnjaci, otvoreni prostor, stočarski objekti, ribnjaci, sistemi za akvakulturu i proizvodnju morskih trava, priobalje čije je korišćenje dozvoljeno, prostori za skladištenje biljaka, biljnih proizvoda, proizvoda morskih trava, proizvoda od životinja, sirovina i svih drugih inputa značajnih za organsku proizvodnju);

17) proizvod proizveden od GMO jeste proizvod koji je u potpunosti ili delimično dobijen od GMO, ali koji ne sadrži i ne sastoji se od GMO;

18) proizvod proizveden pomoću GMO jeste proizvod koji je dobijen korišćenjem GMO kao poslednjeg živog organizma u postupku proizvodnje, ali koji ne sadrži GMO, ne sastoji se od GMO i nije proizveden od GMO;

19) proizvod za zaštitu bilja jeste aktivna supstanca i preparat koji sadrži jednu ili više aktivnih supstanci u konačnom obliku, a koji je namenjen za zaštitu bilja ili biljnih proizvoda od štetnih organizama ili sprečavanje delovanja štetnih organizama, delovanje na životne procese biljaka različito od načina delovanja sredstava za ishranu bilja, kao što su regulatori razvoja i rasta biljaka, zaštitu biljnih proizvoda tokom skladištenja, koji se primenjuju pre ili posle žetve, odnosno berbe, izuzev konzervanasa, uništavanje neželjenih biljaka ili njihovih delova;

20) proizvodni ciklus u okviru akvakulture i proizvodnje morskih trava jeste životni ciklus riba i drugih vodenih organizama, odnosno morskih trava od najranije faze života do klanja, odnosno berbe;

21) rastilište jeste središnja faza u proizvodnji riba, odnosno faza između mrestilišta i faze rasta, koja se završava u prvoj trećini proizvodnog ciklusa;

22) sastojak jeste svaka komponenta, uključujući i aditive, koja se upotrebljava u proizvodnji ili pripremi namirnica i prisutna je u namirnici kao takva ili u izmenjenom obliku. Pod sastojkom se ne smatraju:

(1) sastavni delovi sastojka koji se u toku proizvodnog procesa izdvoje i ponovo vrate u proporciji koja nije veća od prvobitne,

(2) preneseni aditivi, odnosno aditivi koji su u namirnicu došli direktno preko jednog ili više sastojaka, a u samom proizvodu nemaju tehnološku funkciju,

(3) pomoćna sredstva u proizvodnji, uključujući rastvarače i enzimske preparate;

23) stavljanje u promet jeste distribucija, prodaja, kao i uvoz, odnosno izvoz organskih proizvoda;

24) upakovana hrana jeste pojedinačna namirnica u celini ili delimično unapred upakovana u ambalažu tako da se njena sadržina ne može promeniti dok se ambalaža ne otvori ili ne ošteti;

25) hidroponska proizvodnja jeste način uzgajanja biljaka čiji su koreni uronjeni samo u rastvor mineralnih đubriva ili u neki inertni medij, kao što je perlit, pesak ili mineralna vuna, a kome je dodat hranljivi rastvor;

26) hrana jeste svaka supstanca ili proizvod, prerađena, delimično prerađena ili neprerađena, a namenjena je za ishranu ljudi ili se opravdano može očekivati da će se koristiti za ljudsku upotrebu, osim:

- (1) hrane za životinje koje ne služe za proizvodnju hrane,
- (2) živih životinja, ako nisu pripremljene za stavljanje u promet radi ishrane ljudi,
- (3) biljaka pre žetve, berbe ili ubiranja plodova,
- (4) medicinskih proizvoda,
- (5) kozmetičkih proizvoda,
- (6) duvana i duvanskih proizvoda,
- (7) narkotika ili psihotropnih supstanci,
- (8) ostataka (rezidua) i kontaminenata.

Hrana jeste i piće, guma za žvakanje, kao i bilo koja supstanca namenski dodata hrani tokom pripreme, obrade ili proizvodnje;

27) hrana za životinje jeste svaka supstanca ili proizvod, prerađena, delimično prerađena ili neprerađena, a namenjena je za ishranu životinja koje služe za proizvodnju hrane;

28) hrana za životinje iz perioda konverzije jeste hrana za životinje proizvedena u toku perioda konverzije, i to po isteku roka od 12 meseci od dana zaključivanja ugovora o uključivanju proizvođača u organsku proizvodnju.

II Uslovi koje treba da ispuni kontrolna organizacija za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji

Član 3

Za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji može se, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja, ovlastiti kontrolna organizacija koja je registrovana u Registar privrednih subjekata u skladu sa zakonom kojim se uređuje registracija privrednih subjekata i koja u pogledu akreditacije, tehničke opremljenosti i kadrovske osposobljenosti ispunjava sledeće uslove, i to:

- 1) da je akreditovana od strane nadležnog akreditacionog tela Republike Srbije u skladu sa standardom SRPS EN 45011 (ISO/IEC Uputstvo 65);

- 2) da ima uspostavljenu organizacionu strukturu, sa opisom obavljanja poslova, kao i uspostavljen način vršenja poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;
- 3) da ima uspostavljenu standardnu proceduru kontrole koja sadrži detaljan opis kontrolnih mera, mera predostrožnosti i korektivnih mera koje se preduzimaju prilikom kontrole;
- 4) da ima kancelarijsku opremu i opremu za telekomunikacije sa internet konekcijom, neophodnu za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;
- 5) za obavljanje poslova kontrole u organskoj proizvodnji – da ima u radnom odnosu najmanje jedno lice koje je steklo visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (diplomske akademske studije – master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, iz oblasti poljoprivrede ili tehnološkog inženjerstva (i to prehrambene tehnologije i biohemije) ili veterinarstva ili lice sa naučnim stepenom doktora nauka – biotehničke nauke ili doktora nauka – tehnološko inženjerstvo ili doktora medicinskih nauka – veterinarska medicina, sa odgovarajućim iskustvom u obavljanju poslova kontrole u organskoj proizvodnji i završenom obukom iz oblasti organske proizvodnje;
- 5a) za obavljanje poslova sertifikacije u organskoj proizvodnji – da ima u radnom odnosu najmanje jedno lice iz tačke 5) ovog člana ili lice koje je steklo visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (diplomske akademske studije – master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, iz oblasti biologije ili ekologije ili zaštite životne sredine ili biohemije ili lice sa naučnim stepenom doktora nauka – biološke nauke ili doktora nauka – ekološke nauke ili doktora nauka – nauke o zaštiti životne sredine ili doktora nauka – biohemijske nauke, sa odgovarajućim iskustvom u obavljanju poslova sertifikacije u organskoj proizvodnji i završenom obukom iz oblasti organske proizvodnje.

Član 4

Kontrolna organizacija podnosi Ministarstvu zahtev za utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji, kao i zahtev za obnavljanje ovlašćenja za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji, do 30. juna tekuće godine za narednu godinu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Uz zahtev za utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji prilaže se:

- 1) dokaz o registraciji u Registru privrednih subjekata;
- 2) akt o akreditaciji izdat od strane nadležnog akreditacionog tela Republike Srbije;
- 3) akt o organizaciji i opisu i načinu vršenja poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;
- 4) dokaz o uspostavljenoj standardnoj proceduri kontrole koja sadrži detaljan opis kontrolnih mera, mera predostrožnosti i korektivnih mera koje se preduzimaju prilikom kontrole;
- 5) dokaz o posedovanju kancelarijske opreme i opreme za telekomunikacije sa internet konekcijom, neophodne za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;

6) podaci o zaposlenima (ime i prezime, stručna sprema, radno iskustvo, stručno usavršavanje, odnosno obuke iz oblasti organske proizvodnje, postupak i način odabira kadrova, postupak za imenovanje i rad stručnih komisija);

7) interni akt o zaštiti podataka do kojih se dolazi u postupku obavljanja poslova kontrole i sertifikacije;

8) ugovori koje kontrolna organizacija zaključi sa trećim licima u vezi sa obavljanjem poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;

9) formulari dokumenata koje izdaje kontrolna organizacija u postupku kontrole i sertifikacije;

10) izjava odgovornog lica o nepostojanju sukoba interesa u vezi sa obavljanjem poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji;

11) druga dokumentacija, ako je to potrebno.

Uz zahtev za obnavljanje ovlašćenja za obavljanje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji prilaže se:

1) godišnji izveštaj o izvršenoj stručnoj kontroli i sertifikaciji i rešavanjima po prigovorima i sporovima iz prethodne godine;

2) izveštaj o nastalim promenama u organizaciji ovlašćene kontrolne organizacije u toku prethodne godine;

3) druga dokumentacija, ako je to potrebno.

III Metode organske proizvodnje

Član 5

U organskoj proizvodnji ne mogu se upotrebljavati hrana, hrana za životinje, pomoćna sredstva u preradi, sredstva za zaštitu i ishranu bilja, oplemenjivači zemljišta, reproduktivni materijal, mikroorganizmi ili životinje koji su GMO ili predstavljaju proizvode dobijene od ili pomoću GMO.

Poreklo proizvoda koji se koristi kao hrana ili hrana za životinje utvrđuje se na osnovu oznake na proizvodu ili na osnovu pratećeg dokumenta koji je priložen ili dostavljen uz proizvod, u skladu sa zakonom kojim se uređuje bezbednost hrane, odnosno propisom kojim se uređuje obeležavanje proizvoda.

Proizvode koji se ne koriste kao hrana ili hrana za životinje koji potiču iz konvencionalne proizvodnje, a koji se koriste u organskoj proizvodnji, treba da prati izjava prodavca kojom se potvrđuje da isporučeni proizvodi nisu proizvedeni od GMO ili pomoću GMO.

Član 6

U preradi organske hrane ili hrane za životinje, odnosno sirovina koje se koriste u proizvodnji organske hrane ili hrane za životinje, ne može se koristiti jonizujuće zračenje.

1. Primena metoda organske proizvodnje

Član 7

Metode organske proizvodnje obuhvataju metode organske biljne proizvodnje i metode organske stočarske proizvodnje.

Primenom metoda iz stava 1. ovog člana obezbeđuje se:

- 1) održavanje i poboljšanje zemljišta, fizička, hemijska i mikrobiološka aktivnost zemljišta i njegova stabilnost i biološka raznolikost koja sprečava sabijanje i eroziju zemljišta, kao i ishrana biljaka preko ekosistema zemljišta;
- 2) minimalna upotreba neobnovljivih resursa i sirovina koje ne potiču sa istog poljoprivrednog dobra;
- 3) recikliranje otpada i nusproizvoda biljnog i životinjskog porekla kao sirovina u biljnoj i stočarskoj proizvodnji;
- 4) uvažavanje lokalnih ili regionalnih agroekoloških uslova prilikom donošenja odluka o vrsti i načinu proizvodnje;
- 5) održavanje zdravlja životinja podsticanjem prirodnog imuniteta, kao i izborom odgovarajućih vrsta, rasa i postupaka uzgoja;
- 6) održavanje zdravlja biljaka primenom preventivnih mera, kao što su izbor odgovarajućih vrsta i sorti otpornih na štetočine i bolesti, odgovarajući plodored, mehanički i fizički postupci zaštite bilja, kao i primena mera biološke kontrole patogena, štetočina i korova, što uključuje i zaštitu prirodnih neprijatelja štetočina gajenih vrsta;
- 7) praksa uzgoja stoke koja je prilagođena lokaciji i zemlji na kojoj se odvija proizvodnja;
- 8) poštovanje visokog stepena dobrobiti životinja, uz uvažavanje specifičnih potreba svake vrste;
- 9) proizvodnja proizvoda iz organskog stočarstva korišćenjem životinja koje su od rođenja, odnosno izleganja, čitav život provele na gazdinstvima koja se bave organskom proizvodnjom;
- 10) biranje vrsta i rasa, uzimajući u obzir sposobnost životinja da se prilagode lokalnim uslovima, njihovu vitalnost i otpornost na bolesti ili zdravstvene probleme;
- 11) ishrana životinja hranom za životinje koja se sastoji od poljoprivrednih sastojaka organskog porekla i prirodnih nepoljoprivrednih materija;
- 12) primena postupaka uzgoja životinja koje poboljšavaju imunitet i jačaju prirodnu odbranu od bolesti, što pre svega uključuje redovne telesne aktivnosti i prema potrebi pristup otvorenim površinama i pašnjacima;
- 13) isključenje veštački dobijenih poliploidnih životinja;
- 14) održavanje biološke raznolikosti prirodnih vodenih ekosistema, dugoročnog zdravlja vodene sredine i kvaliteta okolnih vodenih i kopnenih ekosistema u proizvodnji iz uzgoja ribe;

15) hranjenje vodenih organizama hranom za životinje koja je dobijena održivom eksploatacijom ribolovnih resursa ili organskom hranom za životinje koja se sastoji od poljoprivrednih sastojaka dobijenih organskim uzgojem i iz prirodnih nepoljoprivrednih materija.

Član 8

Metode organske proizvodnje u biljnoj i stočarskoj proizvodnji počinju da se primenjuju od početka perioda konverzije, koji počinje od dana zaključenja ugovora o vršenju kontrole u organskoj proizvodnji između proizvođača i ovlašćene kontrolne organizacije.

Tokom perioda konverzije:

1) organska proizvodnja treba da se obavlja u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega;

2) na poljoprivrednom gazdinstvu ili proizvodnoj jedinici na kojoj se delom odvija organska proizvodnja, a delom je u toku prelazak na organsku proizvodnju, organski proizvodi i proizvodi iz perioda konverzije, kao i životinje, treba da se drže odvojeno ili da se omogući njihovo lako odvajanje, a odgovarajući podaci na osnovu kojih se može utvrditi kako su proizvodi odvojeni evidentiraju se.

Metode organske proizvodnje moraju da se primenjuju bez prekida ako proizvođač koji je zaključio ugovor o kontroli i sertifikaciji u organskoj proizvodnji promeni ovlašćenu kontrolnu organizaciju.

Član 9

Na jednom poljoprivrednom gazdinstvu može istovremeno da se primenjuje konvencionalna proizvodnja i metode organske proizvodnje (u daljem tekstu: paralelna proizvodnja) ako se:

1) na poljoprivrednom gazdinstvu gaje, odnosno uzgajaju:

(1) u slučaju biljne proizvodnje, različite sorte biljaka koje se lako razlikuju među sobom,

(2) u slučaju stočarske proizvodnje, životinje različitih vrsta, s tim što se u slučaju uzgoja riba i drugih vodenih životinja mogu uzgajati iste vrste riba, odnosno drugih vodenih organizama, i to na lokacijama koje su na odgovarajući način razdvojene;

2) obezbedi da proizvodne jedinice, kao i životinje i proizvodi koji se koriste u organskoj proizvodnji ili su dobijeni iz organske proizvodnje, budu odvojeni od onih koji se koriste u konvencionalnoj proizvodnji ili su dobijeni iz konvencionalne proizvodnje, kao i pod uslovom da vodi posebnu evidenciju za organsku i konvencionalnu proizvodnju.

Član 10

Izuzetno od člana 9. stav 1. tačka 1) podtačka (1) ovog pravilnika, ako postoje klimatske, geografske i strukturne poteškoće, na poljoprivrednom gazdinstvu može se obavljati paralelna proizvodnja, i to u slučaju:

1) proizvodnje višegodišnjih biljnih vrsta koje zahtevaju period gajenja od najmanje tri godine, mogu se uzgajati sorte koje se ne mogu lako razlikovati, ako:

(1) proizvodnja čini deo plana konverzije kojim je predviđeno da se poslednja proizvodna jedinica na kojoj se primenjuje konvencionalna proizvodnja uključi u organsku proizvodnju u najkraćem mogućem roku, ne dužem od pet godina,

(2) su preduzete odgovarajuće mere kako bi se proizvodi iz organske i konvencionalne proizvodnje prostorno razdvojili,

(3) proizvođač ovlašćenu kontrolnu organizaciju obavesti najmanje 48 sati pre berbe svakog proizvoda,

(4) po završetku berbe, proizvođač ovlašćenu kontrolnu organizaciju obavesti o količini proizvoda sa proizvodnih jedinica i o merama koje su primenjene za razdvajanje proizvoda,

(5) proizvođač svake godine dostavi ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji odobren plan konverzije;

2) poljoprivrednih površina koje se koriste u svrhu istraživanja ili obrazovanja, kao i u slučaju proizvodnje reproduktivnog materijala, pod uslovom da su ispunjeni uslovi iz tačke 1) podtač. (2), (3), (4) i (5) ovog člana;

3) livade koja se koristi isključivo za ispašu.

Član 11

Izuzetno od člana 9. stav 1. tačka 1) podtačka (2) ovog pravilnika, ako postoje klimatske, geografske i strukturne poteškoće, na poljoprivrednom gazdinstvu može se obavljati paralelna proizvodnja, i to u slučaju:

1) kada se stočarska proizvodnja obavlja u svrhu istraživanja ili obrazovanja, u kom slučaju se, ako je odobrena paralelna proizvodnja, mogu uzgajati životinje iste vrste, ako:

(1) su preduzete mere, o kojima je unapred obavještena ovlašćena kontrolna organizacija, kako bi se obezbedilo razdvajanje stoke, stočnih proizvoda, đubriva i hrane za životinje iz svake proizvodne jedinice,

(2) proizvođač ovlašćenu kontrolnu organizaciju unapred obavesti o svakoj isporuci ili prodaji stoke ili stočnih proizvoda,

(3) proizvođač ovlašćenu kontrolnu organizaciju obavesti o količini proizvedenih organskih proizvoda, uz navođenje karakteristika koje omogućavaju identifikaciju proizvoda i da potvrdi da su primenjene mere za razdvajanje proizvoda;

2) uzgajanja pčela, u kom slučaju se paralelna proizvodnja može obavljati za potrebe oprašivanja, pod uslovom da su ispunjeni uslovi koji su propisani ovim pravilnikom, osim uslova koji se odnose na lokaciju pčelinjaka.

U slučaju iz stava 1. tačka 2) ovog člana, moraju da se evidentiraju podaci o paralelnoj proizvodnji, a proizvod dobijen na takav način ne smatra se organskim proizvodom.

2. Metode organske biljne proizvodnje

Član 12

Metode organske biljne proizvodnje obuhvataju izbor vrsta i sorti bilja, plodored, sistem obrade zemljišta, sredstva i način đubrenja, sistem održavanja plodnosti zemljišta, način suzbijanja biljnih bolesti, štetočina i korova, način sakupljanja divljih vrsta iz prirodnih staništa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Agrotehničke mere koje se primenjuju u organskoj biljnoj proizvodnji treba da spreče ili svedu na najmanju moguću meru zagađenje životne sredine.

U organskoj biljnoj proizvodnji ne može se obavljati hidroponska proizvodnja.

a) Izbor vrsta i sorti bilja

Član 13

U organskoj biljnoj proizvodnji koriste se vrste i sorte bilja koje su prilagođene lokalnim agroekološkim uslovima.

Prilikom izbora sorti bilja prioritet imaju domaće autohtone sorte i sorte tolerantne na prouzrokovane bolesti i štetočine.

U proizvodnji organskih proizvoda koji nisu reproduktivni materijal koristi se reproduktivni materijal koji je proizveden metodama organske proizvodnje.

Reproduktivnim materijalom koji je proizveden metodama organske proizvodnje, u smislu ovog pravilnika, smatra se seme, odnosno vegetativni reproduktivni materijal čija je majčinska biljka, odnosno matična biljka uzgajana metodama organske proizvodnje najmanje jednu generaciju, odnosno, u slučaju višegodišnjih biljaka, najmanje dve vegetacione sezone.

Dostupnost reproduktivnog materijala iz stava 3. ovog člana može se utvrditi na osnovu baze reproduktivnog materijala.

Član 14

Biljne vrste i sorte koje se koriste kao reproduktivni materijal u organskoj proizvodnji upisuju se u bazu reproduktivnog materijala na osnovu obaveštenja dobavljača reproduktivnog materijala.

Svaka biljna vrsta i sorta koja nije upisana u bazu reproduktivnog materijala smatra se da nije dostupna za organsku proizvodnju, odnosno da je nema na tržištu.

Član 15

Uz obaveštenje iz člana 14. stav 1. ovog pravilnika, dostavlja se:

- 1) sertifikat da je reproduktivni materijal proizveden metodama organske proizvodnje u skladu sa propisima kojima se uređuje organska proizvodnja;
- 2) dokaz da reproduktivni materijal koji se plasira na tržište ispunjava opšte uslove koji su propisani propisom kojim se uređuje priznavanje sorti, odnosno proizvodnja i promet semena i sadnog materijala;

3) podatke o: komercijalnom i latinskom nazivu biljne vrste i sorte; nazivu dobavljača reproduktivnog materijala ili njegovog zastupnika i kontakt adresi i broju telefona; području na kome dobavljač reproduktivnog materijala vrši isporuku reproduktivnog materijala koji je proizveden metodama organske proizvodnje i procenjeno vreme za isporuku; nazivu zemlje u kojoj je biljna vrsta ili sorta ispitana i odobrena; datumu od kada će reproduktivni materijal koji je proizveden metodama organske proizvodnje biti dostupan na tržištu; nazivu i broju koda ovlašćene kontrolne organizacije koja vrši kontrolu dobavljača reproduktivnog materijala;

4) potpisana izjava o garanciji blagovremenog obaveštavanja u slučaju da više ne raspolaže reproduktivnim materijalom koji se koristi u organskoj proizvodnji za tu biljnu vrstu i sortu.

U bazu reproduktivnog materijala upisuju se podaci iz stava 1. tačka 3) ovog člana koji su dostupni javnosti.

Član 16

Reproduktivni materijal za organsku proizvodnju koji je dobijen setvom, odnosno vegetativnim razmnožavanjem na sopstvenom imanju proizvođač može da koristi za sopstvene potrebe, pod uslovom da biljnu proizvodnju obavlja u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, proizvođač obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju o vrsti i količini reproduktivnog materijala koji namerava da koristi sledeće sezone za organsku proizvodnju.

Član 17

Izuzetno od člana 13. stav 3. ovog pravilnika, ako na tržištu nema reproduktivnog materijala koji je proizveden metodama organske proizvodnje, u organskoj proizvodnji koristi se prvenstveno reproduktivni materijal iz perioda konverzije.

Izuzetno, u organskoj proizvodnji može se pre setve odobriti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja, upotreba reproduktivnog materijala iz konvencionalne proizvodnje, pod uslovom da taj materijal nije tretiran sredstvima za zaštitu bilja koja nisu dozvoljena u organskoj proizvodnji, ako:

- 1) na tržištu nema reproduktivnog materijala koji je proizveden metodama organske proizvodnje;
- 2) je korišćenje tog materijala opravdano za sprovođenje naučnoistraživačkih ispitivanja;
- 3) se radi o autohtonoj sorti.

U slučaju iz stava 2. ovog člana dostavlja se dokaz da reproduktivni materijal nije tretiran sredstvima za zaštitu bilja koja nisu dozvoljena u organskoj proizvodnji.

U slučaju iz stava 2. tačka 1) ovog člana, kada je u pitanju sorta, u organskoj proizvodnji može se koristiti reproduktivni materijal iz konvencionalne proizvodnje ako sorta za kojom postoji potreba nije upisana u bazu reproduktivnog materijala i ako može da se dokaže da nijedna od upisanih sorti iste vrste nije odgovarajuća i da je korišćenje te sorte značajno za proizvodnju.

Ako je korisnik blagovremeno poručio reproduktivni materijal, a nijedan dobavljač, odnosno proizvođač koji plasira reproduktivni materijal na tržište nije u mogućnosti da isporuči reproduktivni

materijal pre setve ili sadnje, smatra se da na tržištu nema reproduktivnog materijala koji je proizveden metodama organske proizvodnje.

b) Plodored i sistem obrade zemljišta

Član 18

Odgovarajućim plodoredom i plodosmenom u organskoj biljnoj proizvodnji obezbeđuje se: održavanje plodnosti zemljišta, smanjenje zakorovljenosti i brojnosti štetočina i uzročnika bolesti biljaka, smanjenje ispiranja đubriva, održavanje populacije korisnih životinjskih vrsta i mikrobiološke aktivnosti zemljišta.

Obrada zemljišta i gajenje biljaka u organskoj biljnoj proizvodnji vrši se na način kojim se obezbeđuje da se održi ili poveća sadržaj organskih materija u zemljištu, poveća stabilnost i biodiverzitet zemljišta, kao i da se spreči sabijanje i erozija zemljišta.

U organskoj biljnoj proizvodnji koristi se poljoprivredna mehanizacija i oprema (mašine za obradu zemljišta, setvu, đubrenje i slično) koja je pre upotrebe očišćena i dezinfikovana.

v) Sredstva i način đubrenja i sistem održavanja plodnosti zemljišta

Član 19

U organskoj biljnoj proizvodnji mogu se koristiti sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta, u meri koja je neophodna, ako se nutritivne potrebe biljaka ne mogu adekvatno zadovoljiti primenom mera za održavanje i poboljšanje plodnosti i aktivnosti zemljišta.

U organskoj biljnoj proizvodnji mogu se, u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta, primenjivati sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta, koja su data u Prilogu 1 – Spisak dozvoljenih sredstava za ishranu bilja i oplemenjivača zemljišta u organskoj proizvodnji (u daljem tekstu: Prilog 1), koji je odštampan u ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Ukupna količina đubriva koje se koristi u organskoj proizvodnji, i to stajskog đubriva, suvog stajskog đubriva i dehidriranog živinskog đubriva i kompostiranih životinjskih ekskremenata, uključujući i živinsko đubrivo, kompostirano stajsko đubrivo i tečne životinjske ekskreme, ne može da pređe 170 kg azota po ha površine godišnje, zbog mogućeg zagađenja zemljišta i voda nitratima.

U cilju preraspodele viška đubriva iz organske proizvodnje, proizvođač koji primenjuje metode organske proizvodnje može drugom proizvođaču koji primenjuje metode organske proizvodnje preneti korišćenje tog viška đubriva, na osnovu pismenog ugovora, u kom slučaju se dozvoljena količina đubriva iz stava 3. ovog člana obračunava na osnovu površina svih proizvodnih jedinica koje su obuhvaćene ugovorom.

U organskoj biljnoj proizvodnji mogu se koristiti odgovarajući preparati na bazi mikroorganizama za poboljšanje sveukupnog stanja zemljišta ili dostupnosti hranljivih materija u zemljištu ili usevima, odgovarajući preparati na bazi bilja ili mikroorganizama za aktiviranje komposta, kao i biodinamički preparati.

U organskoj biljnoj proizvodnji upotreba mineralnih azotnih đubriva nije dozvoljena.

Za svaku proizvodnu jedinicu evidentiraju se podaci o površini proizvodne jedinice (katastarske parcele), vrsti, količini i datumu primene sredstava za ishranu bilja i oplemenjivača zemljišta iz Priloga 1, koji se dokumentuju dokazima o potrebi za njihovim korišćenjem.

Član 20

Plodnost i biološka aktivnost zemljišta održava se i povećava višegodišnjim plodoredom, uključujući leguminoze i drugo zelenišno đubrivo, i primenom stajskog đubriva ili drugog organskog đubriva, po mogućnosti kompostiranog, koji potiču iz organske proizvodnje.

g) Način suzbijanja štetočina, bolesti i korova

Član 21

Zaštita od štetočina, bolesti i korova prvenstveno se sprovodi delovanjem prirodnih neprijatelja, izborom vrsta i sorti bilja, odgovarajućim plodoredom, načinom obrade zemljišta, primenom termičkih procesa, korišćenjem alelopatskih odnosa i uspostavljanja zaštitnih biljnih pojaseva, kao i drugih agrotehničkih mera.

Ako se primenom mera iz stava 1. ovog člana biljke na adekvatan način ne mogu zaštititi od štetočina, bolesti i korova, a utvrdi se da postoji neposredna opasnost za biljke, mogu se upotrebiti sredstva za zaštitu bilja, u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za zaštitu bilja, a koja su data u Prilogu 2 – Spisak dozvoljenih sredstava za zaštitu bilja u organskoj proizvodnji, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog 2).

Izuzetno od stava 2. ovog člana, sredstva za zaštitu bilja koja nisu biljnog, životinjskog, mikrobiološkog ili mineralnog porekla i koja nisu identična sa svojim prirodnim oblikom, mogu se upotrebiti samo ako uslovi za njihovu upotrebu isključuju bilo kakav neposredni kontakt sa jestivim delovima biljke.

Ako se u organskoj biljnoj proizvodnji koriste zamke, odnosno raspršivači, izuzev feromonskih raspršivača, u kojima se koriste proizvodi za zaštitu bilja, treba da se obezbedi sprečavanje ispuštanja materija u okolinu i da se onemogući kontakt tih materija sa biljnom vrstom koja se gaji, a posle upotrebe zamke treba odložiti na sigurno mesto.

Za svaku proizvodnu jedinicu evidentiraju se podaci o preduzetim merama u cilju suzbijanja štetočina, bolesti i korova, uz navođenje vremena primene i korišćenog sredstva, koji se dokumentuju dokazima o potrebi za njihovim korišćenjem.

d) Način sakupljanja divljih vrsta iz prirodnih staništa

Član 22

Sakupljanje divljih biljnih vrsta i njihovih delova koje rastu u prirodnim staništima, šumama i poljoprivrednim područjima (u daljem tekstu: divlje vrste), smatra se metodom organske biljne proizvodnje, ako:

- 1) ta područja nisu tretirana sredstvima koja nisu dozvoljena za upotrebu u organskoj proizvodnji, u periodu od najmanje tri godine pre sakupljanja;
- 2) sakupljanje ne utiče na stabilnost prirodnog staništa ili održavanje vrsta u zoni sakupljanja;
- 3) je uspostavljen zaštitni pojas pored puteva ili drugih izvora zagađenja, određen od strane ovlaštene kontrolne organizacije, radi zaštite od kontaminacije;
- 4) se sakupljanje vrši u skladu sa propisom kojim se uređuje zaštita retkih, proređenih i endemičkih ugroženih biljnih vrsta i nezaštićenih biljnih vrsta.

Za svaku biljnu vrstu, najmanje pet dana pre otpočinjanja sakupljanja divljih vrsta, ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji dostavljaju se sledeći podaci:

- 1) narodni i latinski naziv divljih vrsta koje planira da sakuplja, kao i datum otpočinjanja i završetka perioda sakupljanja;
- 2) mapu mesta u kome se divlje vrste sakupljaju, sa jasno označenim granicama područja sakupljanja;
- 3) ime i prezime lica koja vrše sakupljanje divljih vrsta;
- 4) lokaciju potencijalnih izvora zagađenja u području sakupljanja;
- 5) lokaciju otkupnih mesta;
- 6) lokaciju i potpuni opis skladišta i drugih objekata koji služe za pripremu i preradu sakupljenih divljih vrsta.

Pored podataka iz stava 2. ovog člana, ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji dostavlja se i dokaz da prirodna staništa nisu tretirana drugim sredstvima tri godine pre sakupljanja, osim sredstvima koja su dozvoljena u organskoj proizvodnji.

Sakupljanje organskih i konvencionalnih proizvoda iz prirodnih staništa može se vršiti istovremeno, pod uslovom da su preduzete odgovarajuće mere kako bi se sprečilo mešanje ili zamena organskih i konvencionalnih proizvoda, radi obezbeđenja identifikacije proizvoda.

Za svaku divlju vrstu u toku sakupljanja evidentiraju se podaci o: narodnom i latinskom nazivu divljih vrsta, površini i mestu, odnosno nazivu oblasti u kojoj se obavlja sakupljanje, načinu sakupljanja, skladištenja, prerade i prodaje sakupljenih divljih vrsta, datumu sakupljanja, količini sakupljenih divljih vrsta i imenima lica koja su sakupila divlje vrste iz prirodnih staništa.

đ) Posebna pravila u organskoj proizvodnji pečuraka

Član 23

U organskoj proizvodnji pečuraka mogu se koristiti supstrati koji su sastavljeni od sledećih sastojaka, i to:

- 1) stajskog đubriva i životinjskih ekskremenata koji potiču sa gazdinstva na kome se primenjuju metode organske proizvodnje. U slučaju da to stajsko đubrivo i životinjski ekskrementi nisu dostupni,

koriste se sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta iz Priloga 1, pod uslovom da ne prelaze 25% težine ukupnih sastojaka supstrata, ne uključujući pokrovni materijal i dodatu vodu pre kompostiranja;

2) proizvoda poljoprivrednog porekla, osim proizvoda iz tačke 1) ovog člana, sa gazdinstva na kome se primenjuju metode organske proizvodnje;

3) treseta koji nije hemijski tretiran;

4) drveta koje, pošto je posečeno, nije tretirano hemijskim proizvodima;

5) mineralnih đubriva iz Priloga 1, vode i zemljišta.

e) Posebna pravila u organskoj proizvodnji morskih trava

Član 24

Berba morskih trava i njihovih delova koji prirodno rastu u moru smatra se metodom organske biljne proizvodnje, ako:

1) su sakupljene sa područja visokog ekološkog kvaliteta;

2) sakupljanje ne utiče na dugoročnu stabilnost prirodnog staništa ili na održanje vrsta u zoni sakupljanja.

Proizvodnja morskih trava koja se obavlja u priobalnim područjima čije su ekološke i zdravstvene karakteristike jednake karakteristikama iz stava 1. ovog člana smatra se organskom biljnom proizvodnjom, ako:

1) se primenjuju postupci održive prakse u svim fazama proizvodnje, od sakupljanja mladih morskih trava do konačnog branja;

2) redovno branje mladih morskih trava iz prirodnih staništa kojima se dopunjuju proizvodne kulture u zatvorenom prostoru održava širok genetski pul vrste;

3) se đubriva ne upotrebljavaju, osim u zatvorenim objektima, i to samo ako je njihova upotreba dozvoljena u organskoj proizvodnji.

Član 25

Berba i proizvodnja morskih trava obavljaju se na lokacijama koje nisu izložene zagađenju koje prouzrokuju proizvodi ili materije koje nisu dozvoljene u organskoj proizvodnji ili zagađivači koji mogu kontaminirati ove proizvode.

U slučaju paralelne proizvodnje morskih trava, mere razdvajanja proizvodnih jedinica zasnivaju se na prirodnom stanju, odvojenom sistemu za distribuciju vode, udaljenosti između proizvodnih jedinica, toku plime i uzvodnoj i nizvodnoj lokaciji organske proizvodne jedinice.

U slučaju zasnivanja novog procesa proizvodnje, odnosno proizvodnje veće od 20 tona proizvoda morske trave godišnje, vrši se procena uticaja na životnu sredinu za tu proizvodnu jedinicu, kako bi

se utvrdili uslovi za proizvodne jedinice i neposrednu okolinu i moguć uticaj procesa proizvodnje na životnu sredinu.

Za proizvodnu jedinicu za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama i berbu morskih trava, obezbeđuje se plan održivog upravljanja koji se ažurira jednom godišnje i sadrži: detaljne podatke o efektima procesa proizvodnje na životnu sredinu, postupak praćenja životne sredine i listu mera koje se primenjuju kako bi se negativan uticaj na vodenу i kopnenu okolinu sveo na najmanju moguću meru, uključujući pražnjenje nutritienata u životnu sredinu tokom proizvodnog ciklusa ili godišnje, kao i rezultate kontrole proizvodnog procesa i remont tehničke opreme.

U proizvodnji morskih trava, kao i riba i drugih vodenih organizama, koriste se prevashodno obnovljivi izvori energije i recikliranje materijala, a raspored redukcije otpada unosi se u održiv plan upravljanja koji se primenjuje od početka proizvodnje i, kada je moguće, korišćenje rezidualne toplote ograničava se na energiju iz obnovljivih izvora.

Procena biomase koja je potrebna za berbu morske trave vrši se na početku procesa proizvodnje.

Član 26

Berba divljih morskih trava obavlja se na održiv način i to tako da ubrana količina nema značajan uticaj na stanje u vodenom okruženju.

Mere koje se prilikom berbe divljih morskih trava preduzimaju, kao što su tehnika berbe, minimalna veličina, uzrast, reproduktivni ciklusi ili veličina preostale morske trave, treba da obezbede obnavljanje morske trave.

Kao dokaz o održivom upravljanju i kratkoročnom uticaju na oblast gde se obavlja berba divljih morskih trava, berba se evidentira, a u cilju identifikacije, odnosno verifikacije da je ubrana samo divlja morska trava, u proizvodnoj jedinici ili na lokaciji čuva se dokumentacija o berbi.

Član 27

Pod morskim travama koje su proizvedene na moru primenom metoda organske proizvodnje, smatraju se morske trave koje su proizvedene na moru, a u čijoj proizvodnji su korišćene samo hranljive materije koje se prirodno nalaze u okruženju ili materije iz proizvodne jedinice za uzgoj riba i drugih vodenih organizama koja se, ako je to moguće, nalazi u blizini kao deo polikulturnog sistema.

Za proizvodnju morskih trava u objektima na kopnu gde se koriste spoljni izvori hranljivih materija, nivo materija u otpadnoj vodi treba da bude isti ili niži nego u vodi koja se uliva, i mogu se koristiti samo sredstva za ishranu bilja data u Prilogu 1 koja su biljnog ili mineralnog porekla.

Broj jedinki u kulturi ili intenzitet proizvodnje morskih trava evidentiraju se i treba da održavaju celovitost vodenog okruženja, kako bi se obezbedilo da maksimalna količina morske trave koja se može proizvoditi bez negativnih efekata na životnu sredinu bude u propisanim granicama.

Užad i druga oprema koja se koristi za proizvodnju morskih trava mogu se ponovo koristiti ili reciklirati.

Član 28

Čišćenje opreme i objekata za proizvodnju morskih trava vrši se fizičkim ili mehaničkim putem, a ako je potrebno dodatno čišćenje mogu se koristiti samo supstance za čišćenje i dezinfekciju opreme i objekata za proizvodnju riba i drugih morskih životinja i morskih trava koje su date u Prilogu 3 – Sredstva za čišćenje i dezinfekciju, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog 3).

Zagađivači u proizvodnji morskih trava uklanjaju se fizičkim putem ili ručno i, kada je moguće, vraćaju se u more daleko od proizvodne jedinice.

Član 29

Odredbe čl. 24 – 28. ovog pravilnika primenjuju se na proizvodnju svih višćelijskih morskih trava, fitoplanktona i mikro-algi koje se koriste kao hrana za ribe i druge vodene životinje, prilagođeno tim vrstama

3. Metode organske stočarske proizvodnje

Član 30

Metode organske stočarske proizvodnje obuhvataju izbor vrsta i rasa životinja; način uzgoja životinja i objekte za uzgoj životinja; ishranu i zdravstvenu zaštitu životinja; prevoz i klanje životinja; postupanje sa životinjama koje su nabavljene sa drugih farmi; način sakupljanja životinjskih vrsta iz prirodnih staništa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Metode organske stočarske proizvodnje primenjuju se na poljoprivrednom zemljištu na kome proizvođač ima pravo svojine, korišćenja, odnosno zakupa, kao i na poljoprivrednom zemljištu koje je obuhvaćeno ugovorom o saradnji.

a) Izbor vrsta i rasa životinja

Član 31

Metode organske stočarske proizvodnje primenjuju se na sledeće vrste životinja:

- 1) goveda, uključujući bivole i bizone;
- 2) konji;
- 3) svinje;
- 4) ovce;
- 5) koze;
- 6) živina;
- 7) pčele.

Posebne metode organske stočarske proizvodnje primenjuju se u proizvodnji riba i drugih vodenih organizama koji su dati u Prilogu 4 – Vrste riba, rakova, bodljokožaca i mekušaca u organskoj stočarskoj proizvodnji, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu:

Prilog 4), kao i u proizvodnji zooplanktona, mikro-rakova, rotatorija, crva i drugih organizama koji se koriste kao hrana za ribe i druge vodene organizme, prilagođeno tim vrstama.

Član 32

Pri izboru rasa ili sojeva životinja na koje se primenjuju metode organske stočarske proizvodnje, uzima se u obzir sposobnost životinja da se prilagode lokalnim uslovima, njihova vitalnost i otpornost na bolesti.

Rase ili sojevi životinja na koje se primenjuju metode organske stočarske proizvodnje biraju se i tako da se izbegnu određene bolesti ili zdravstveni problemi koji su tipični za rase ili sojeve koji se koriste u intenzivnoj proizvodnji, kao što je stresni sindrom svinja, blede, meko i vodnjikavo meso, iznenadna smrt, spontani abortus i teški porođaj koji zahteva carski rez.

Pri izboru rasa ili sojeva životinja na koje se primenjuju metode organske stočarske proizvodnje, prednost treba dati autohtonim rasama i sojevima.

Kada su u pitanju pčele, metode organske stočarske proizvodnje mogu se primenjivati samo na pčele rase *Apis mellifera carnica*.

b) Način uzgoja životinja i objekti za uzgoj životinja

Član 33

Radi sprečavanja prekomerne pašne, prelaska životinja na tuđe zemljište, kao i erozije i zagađenja zemljišta koje prouzrokuju životinje ili je posledica prenošenja njihovih ekskremenata, broj životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji treba da bude ograničen.

Ukupan broj grla po jedinici površine u organskoj stočarskoj proizvodnji treba da obezbedi proizvodnju do najviše 170 kg azota godišnje po ha poljoprivrednog zemljišta, u skladu sa članom 19. stav 3. ovog pravilnika.

Maksimalno dozvoljeni broj grla po jedinici površine u organskoj stočarskoj proizvodnji iz stava 2. ovog člana dat je u Prilogu 5 – Maksimalno dozvoljeni broj životinja po hektaru u organskoj stočarskoj proizvodnji, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 34

U organskoj stočarskoj proizvodnji životinje se, po pravilu, razmnožavaju prirodnim putem, s tim što se, u pojedinim slučajevima, može izvršiti veštačka oplodnja, osim kloniranja i presađivanja embriona.

Član 35

U organskoj stočarskoj proizvodnji životinje se ne mogu vezivati ili stavljati u izolaciju, osim u posebnim slučajevima, i to u ograničenom vremenskom periodu, a pod uslovom da za to postoje razlozi bezbedonosne prirode i razlozi koji se odnose na dobrobit i zdravstveno stanje životinja.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, u slučaju kada je neophodno obezbediti osnivanje ili održavanje organske proizvodnje na gazdinstvima koja su suočena sa klimatskim, geografskim ili strukturnim

poteškoćama, goveda na malim proizvodnim jedinicama mogu se vezivati, ako njihovo držanje nije moguće u grupama shodno njihovim životnim potrebama i pod uslovom da im je obezbeđen pristup pašnjacima tokom perioda ispaše, odnosno pristup prostoru na otvorenom najmanje dva puta nedeljno, ako ispaša nije moguća.

U organskoj stočarskoj proizvodnji, a radi očuvanja kvaliteta proizvoda i tradicionalnih postupaka proizvodnje, može se vršiti fizička kastracija životinja, u skladu sa zakonom kojim se uređuje dobrobit životinja.

U organskoj stočarskoj proizvodnji postupci poput kupiranja repova, brušenja zuba, skraćivanja kljunova i obezrožavanja ne mogu se vršiti sistematski, osim u pojedinačnim slučajevima koji su propisani zakonom kojim se uređuje dobrobit životinja.

Postupci iz st. 3. i 4. ovog člana izvode se u najprimerenijem životnom dobu životinje, od strane kvalifikovanog osoblja i uz primenu anestezije i analgezije, kako bi se patnja životinja svela na najmanju moguću meru.

U organskoj stočarskoj proizvodnji ne može se vršiti sakaćenje životinja, kao što je sečenje krila matici.

Član 36

Živinu treba gajiti dok ne dostigne minimalnu starost ili treba gajiti spororastuće hibride, kako bi se sprečilo korišćenje intenzivnih metoda gajenja.

U slučaju da proizvođač ne gaji spororastuće hibride, minimalna starost za klanje je:

- 1) 81 dan za piliće;
- 2) 150 dana za kopune;
- 3) 49 dana za pekinške patke;
- 4) 70 dana za ženke mošusne patke;
- 5) 84 dana za mužjake mošusne patke;
- 6) 92 dana za divlje patke;
- 7) 94 dana za biserke;
- 8) 140 dana za ćurane i guske za pečenje;
- 9) 100 dana za ćurke.

Član 37

Svake godine, u ograničenom vremenskom periodu, životinje iz konvencionalne proizvodnje mogu da koriste pašnjake na kojima se primenjuju metode organske proizvodnje, pod uslovom da te životinje potiču iz ekstenzivnog sistema gajenja i da na tom pašnjaku u to vreme nisu prisutne životinje iz organske proizvodnje.

Životinje iz organske proizvodnje mogu biti na ispaši na zajedničkom zemljištu, pod uslovom da:

- 1) to zemljište nije tretirano proizvodima koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji najmanje tri godine;
- 2) svaka životinja iz konvencionalne proizvodnje koja koristi to zemljište potiče iz ekstenzivnog sistema gajenja;
- 3) se nijedan stočarski proizvod od životinja iz organske proizvodnje, za vreme korišćenja ovog zemljišta, ne smatra organskim proizvodom, osim ako se dokaže da su te životinje bile odvojene od životinja iz konvencionalne proizvodnje.

Kada životinje iz organske proizvodnje prelaze sa jednog pašnjaka na drugi, te životinje mogu da pasu na zemljištu iz konvencionalne proizvodnje, s tim što unos hrane iz konvencionalne proizvodnje u obliku trave i druge vegetacije koje životinje pasu u toku ovog perioda ne treba da pređe 10% od ukupne količine hrane godišnje, preračunato na suhu materiju u hrani.

Evidentirani podaci i dokumentacija o ispunjenosti uslova iz ovog člana čuvaju se kao dokaz.

Član 38

U organskoj stočarskoj proizvodnji životinje se uzgajaju u odgovarajućim objektima za uzgoj životinja ili na otvorenom prostoru u predelima u kojima klimatski uslovi omogućavaju boravak životinja na otvorenom prostoru.

Objekti za uzgoj životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji treba da imaju takvu izolaciju, grejanje i ventilaciju koji omogućavaju da se cirkulacija vazduha, nivo prašine, temperatura, relativna vlažnost vazduha i koncentracija gasova održavaju u granicama koje nisu štetne po životinje i da obezbeđuju odgovarajuću prirodnu ventilaciju i dovoljnu količinu prirodnog svetla.

U objektima za uzgoj životinja broj životinja koje se uzgajaju treba da bude odgovarajući, kako bi se omogućilo da životinje, u zavisnosti od vrste, rase, starosti, pola i veličine grupe, imaju:

- 1) dovoljno prostora (dovoljno prostora za stajanje u prirodnom položaju, mogućnost da normalno legnu, da se okrenu, timare, zauzmu sve prirodne položaje i prave sve uobičajene pokrete, kao što su istezanje udova i mahanje krilima);
- 2) dobre životne uslove;
- 3) mogućnost zadovoljenja specifičnih potreba i navika.

Minimalna površina unutrašnjih prostora i prostora na otvorenom i druge karakteristike objekata za uzgoj različitih vrsta i kategorije životinja dati su u Prilogu 6 – Minimalne unutrašnje i spoljašnje površine smeštaja za različite vrste i kategorije životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog 6).

Član 39

Objekti za uzgoj sisara treba da ispunjavaju sledeće uslove:

1) pod treba da bude gladak i da se ne kliza, a najmanje polovina od njegove ukupne površine iz Priloga 6 treba da bude puni pod, što podrazumeva da taj deo nije sačinjen od greda ili rešetkaste konstrukcije;

2) prostor za ležanje i odmaranje treba da bude dovoljne veličine, izrađen od čvrstog materijala koji nije rešetkaste konstrukcije, kao i da bude udoban, čist i suv, sa dovoljno suve prostirke koja je od slame ili drugog podesnog prirodnog materijala, a koja se može poboljšati ili obogatiti nekim drugim mineralnim proizvodom iz Priloga 1.

Pored uslova iz stava 1. ovog člana, objekti za uzgoj svinja treba da imaju površine za kretanje koje omogućavaju životinjama da riju i kopaju. Za ove potrebe mogu se koristiti različiti supstrati.

U objektima iz stava 1. ovog člana:

- 1) telad može da bude smeštena u individualnim boksovima samo do nedelju dana starosti;
- 2) krmače treba držati u grupama, osim u poslednjim fazama bremenitosti i tokom perioda laktacije;
- 3) prasiće ne treba držati u kavezima ili u boksovima sa rešetkastim podom.

Član 40

Objekti za uzgoj živine treba da ispunjavaju sledeće uslove:

- 1) objekat treba da bude izgrađen tako da sva živina ima lak pristup otvorenom prostoru;
- 2) treba da imaju otvore odgovarajuće veličine za ulazak i izlazak, a ukupna dužina tih otvora treba da bude najmanje 4 m na 100 m² površine prostora koji je na raspolaganju živini;
- 3) najmanje jedna trećina površine objekta treba da bude izgrađena od čvrstog materijala, odnosno da nije mrežaste ili rešetkaste strukture i treba da bude pokrivena prostirkom od materijala kao što je slama, pilotina ili pesak, a u delu koji je rešetkaste strukture prečke treba da budu u veličini i broju koji odgovara vrsti živine i veličini jata, kako je dato u Prilogu 6;
- 4) maksimalni kapacitet objekta treba da bude:
 - (1) 4.800 pilića,
 - (2) 3.000 koka nosilja,
 - (3) 5.200 biserki,
 - (4) 4.000 ženki mošusne ili pekinške patke ili 3.200 mužjaka mošusne ili pekinške patke ili drugih pataka,
 - (5) 2.500 kopuna, guski ili ćurki;
- 5) ukupna upotrebljiva površina objekta za tov živine u bilo kojoj pojedinačnoj jedinici ne treba da bude veća od 1.600 m²;
- 6) u slučaju objekata za koke nosilje, ti objekti treba da imaju dovoljnu podnu površinu koja je dostupna nosiljama i koja je pogodna za sakupljanje izmeta.

U objektima iz stava 1. ovog člana:

- 1) prirodna svetlost se može dopuniti veštačkom, kako bi se postigao maksimum od 16 sati svetla dnevno, uz neprekidni period noćnog odmora u trajanju od najmanje osam sati bez veštačkog osvetljenja;
- 2) živinu ne treba držati u kavezima, a vodenim pticama treba da bude obezbeđen pristup potoku, bari, jezeru ili bazenu kad god to dozvoljavaju vremenski i higijenski uslovi, kako bi se zadovoljile posebne potrebe ove vrste.

Član 41

U organskoj stočarskoj proizvodnji životinje, uvek kada to dozvoljavaju vremenski uslovi i stanje zemljišta, treba da imaju stalan pristup prostoru na otvorenom, osim u slučaju da su, u skladu sa propisima kojima se uređuje suzbijanje zaraznih bolesti životinja, uvedene mere zabrane kretanja životinja.

Prostori na otvorenom iz stava 1. ovog člana treba da budu delimično pokriveni, a prostori na otvorenom za živinu treba da budu uglavnom prekriveni vegetacijom, da imaju zaštitne objekte i da omogućavaju živini slobodan pristup odgovarajućem broju pojilica i hranilica.

Biljojedi, uvek kada to dozvoljavaju vremenski uslovi i stanje zemljišta, treba da imaju pristup pašnjacima za ispašu, izuzev u toku zimskih meseci, a pod uslovom da tokom perioda ispaše imaju pristup pašnjacima i da zimski režim smeštaja omogućava životinjama slobodu kretanja.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, bikovima starijim od jedne godine treba tokom cele godine da bude obezbeđen pristup pašnjaku ili prostoru na otvorenom.

U slučaju nastanka nekih specifičnih problema koji se odnose na upravljanje u organskoj stočarskoj proizvodnji, završna faza tova goveda može se obavljati i u zatvorenom prostoru, s tim da trajanje te faze ne prelazi jednu petinu njihovog životnog veka, a najduže tri meseca.

Živini treba da bude obezbeđen pristup prostoru na otvorenom u toku najmanje jedne trećine života, a ako se usled uvedenih mera zabrane kretanja životinja, u skladu sa propisima kojima se uređuje suzbijanje zaraznih bolesti životinja, živina drži u zatvorenom prostoru, treba da joj se obezbedi stalni pristup dovoljnim količinama kabaste hrane i drugih odgovarajućih materija, kako bi mogla da ispuni svoje etološke potrebe.

Član 42

Postavljanje pčelinjaka, osim u periodima kada nema cvetanja ili kada su pčelinja društva u fazi mirovanja, vrši se tako da u opsegu od 3 km od lokacije pčelinjaka izvori nektara i polena potiču od biljaka iz organske proizvodnje, odnosno od samoniklih biljaka i biljaka iz konvencionalne proizvodnje koje su tretirane sredstvima dozvoljenim u organskoj proizvodnji i na dovoljnoj udaljenosti od izvora koji mogu da dovedu do kontaminacije pčelarskih proizvoda i da ugroze zdravlje pčela.

Košnice treba da budu napravljene od prirodnih materijala koji ne predstavljaju rizik za zagađenje životne sredine ili pčelinjih proizvoda i u njima se mogu koristiti samo prirodni proizvodi, kao što su

propolis, vosak i biljna ulja, osim kada je upotreba drugih proizvoda neophodna radi sprečavanja bolesti i veterinarskog lečenja, u skladu sa ovim pravilnikom.

Pčelinji vosak koji se koristi za formiranje novog pčelinjeg društva, odnosno za zamenu pčelinjeg voska tokom perioda konverzije, treba da potiče iz organskih proizvodnih jedinica.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, u određenim slučajevima, može se koristiti pčelinji vosak iz konvencionalne proizvodnje, i to:

- 1) ako na tržištu nema pčelinjeg voska iz organske proizvodnje;
- 2) ako je dokazano da pčelinji vosak nije kontaminiran supstancama koje nisu odobrene za organsku proizvodnju;
- 3) pod uslovom da potiče od voštano mednih poklopaca.

Pčele se ne mogu uništavati radi dobijanja pčelarskih proizvoda.

Ekstrakcija meda ne može se vršiti iz saća u kome se nalazi leglo, a prilikom ekstrakcije meda ne mogu se koristiti hemijska sintetička sredstva za odbijanje insekata.

v) Ishrana životinja

Član 43

U organskoj stočarskoj proizvodnji koristi se hrana za životinje koja prvenstveno potiče sa poljoprivrednog gazdinstva na kome se životinje uzgajaju i na kome se primenjuju metode organske proizvodnje, ili sa drugih poljoprivrednih gazdinstava na kojima se primenjuju metode organske proizvodnje i koja su, po mogućnosti, iz istog regiona.

U organskoj stočarskoj proizvodnji životinje se ne mogu držati ili hraniti na način koji može da prouzrokuje anemiju, niti im se hrana može prisilno davati.

Član 44

U organskoj stočarskoj proizvodnji mladunce sisara treba prvenstveno hraniti majčinim mlekom, i to najmanje:

- 1) tri meseca od rođenja, kod goveda (uključujući bivole i bizone) i konja;
- 2) 45 dana od rođenja, kod ovaca i koza;
- 3) 40 dana od rođenja, kod svinja.

Član 45

Ishrana biljojeda u organskoj stočarskoj proizvodnji u najvećoj mogućoj meri treba da se zasniva na ispaši, u zavisnosti od raspoloživosti pašnjaka u različito doba godine.

U ishrani biljojeda, osim tokom perioda sezonske ispaše, najmanje 50% hrane za životinje treba da potiče sa sopstvene proizvodne jedinice ili, u slučaju da to nije moguće, sa drugih poljoprivrednih

gazdinstava koja se bave organskom proizvodnjom i koja su, po mogućnosti, iz istog regiona, uz evidentiranje podataka i čuvanje dokumentacije o nabavljenoj hrani za životinje.

Najmanje 60% suve materije u dnevnim obrocima biljojeda treba da se sastoji od kabaste hrane, sveže ili sušene ili silaže, a u slučaju životinja koje se koriste za proizvodnju mleka, najmanje 50%, i to tokom prva tri meseca laktacije.

U ishrani svinja i živine, dnevnim obrocima treba dodavati kabastu hranu, svežu ili sušenu ili silažu.

Član 46

U organskoj stočarskoj proizvodnji do 30% količine hrane u obroku može da se sastoji od hrane iz perioda konverzije, osim ako je hrana iz perioda konverzije proizvedena na sopstvenom poljoprivrednom gazdinstvu, u kom slučaju učešće takve hrane može da iznosi 100%.

U slučaju da je hrana iz perioda konverzije proizvedena na sopstvenom poljoprivrednom gazdinstvu, i to na jedinicama na kojima se u poslednjih pet godina nije odvijala organska proizvodnja, a ta hrana se obezbeđuje ispašom ili žetvom pašnjaka ili parcela sa višegodišnjim krmnim biljem u njihovoj prvoj godini konverzije, učešće takve hrane može da iznosi do 20%.

U slučaju da se u ishrani životinja koristi i hrana iz perioda konverzije i hrana iz prve godine konverzije, ukupno učešće takve hrane ne treba da prelazi procentualni iznos iz stava 1. ovog člana.

Procentualni iznosi iz st. 1. i 2. ovog člana obračunavaju se na godišnjem nivou, preračunato na suhu materiju u hrani.

Član 47

U slučaju gubitka krmnog bilja ili u slučaju da su uvedena ograničenja, naročito kao posledica vanrednih meteoroloških uslova, pojave zaraznih oboljenja, kontaminacije otrovnim supstancama ili kao posledica požara, može se koristiti hrana za životinje iz konvencionalne proizvodnje, i to tokom ograničenog vremenskog perioda, na određenoj površini i u odnosu na pojedinačnog proizvođača, a u cilju održavanja ili ponovnog uspostavljanja organske proizvodnje.

Član 48

Ako hraniva biljnog i životinjskog porekla iz organske proizvodnje nisu dostupna na tržištu, u organskoj stočarskoj proizvodnji za vrste koje nisu biljojedi mogu se, u određenim slučajevima, koristiti određena hraniva biljnog i životinjskog porekla iz konvencionalne proizvodnje, u ograničenim količinama, o čijoj upotrebi se čuvaju evidentirani podaci i dokumentacija, i to u maksimalnom iznosu od 5% od ukupne količine hraniva na godišnjem nivou, preračunato na suhu materiju hraniva, s tim što ova hraniva mogu iznositi maksimalno 25% od ukupne količine hraniva u dnevnom obroku, preračunato na suhu materiju hraniva.

Hraniva biljnog i životinjskog porekla iz konvencionalne proizvodnje koja se mogu koristiti u organskoj proizvodnji data su u Prilogu 7 – Hraniva za životinje, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog 7).

U organskoj stočarskoj proizvodnji mogu se, u određenim slučajevima, koristiti hraniva životinjskog porekla iz organske proizvodnje, hraniva mineralnog porekla i proizvodi i sporedni proizvodi iz akvakulture koji su dati u Prilogu 7, kao i aditivi za hranu za životinje, određeni proizvodi koji se koriste u ishrani životinja i pomoćna sredstva za preradu, koji su dati u Prilogu 8 – Proizvodi, odnosno dodaci u proizvodnji hrane za životinje koji se mogu koristiti u ishrani životinja (u daljem tekstu: Prilog 8).

Član 49

U organskoj stočarskoj proizvodnji pčele se mogu hraniti medom, šećernim sirupom ili šećerom iz organske proizvodnje ako je njihov opstanak ugrožen usled vremenskih uslova, i to samo u periodu između poslednje ekstrakcije meda i 15 dana pre početka narednog perioda punjenja košnica nektarom ili medljikom.

Pored slučaja iz stava 1. ovog člana, pčele se mogu hraniti medom, šećernim sirupom ili šećerom iz organske proizvodnje i tokom dugotrajnih vanrednih vremenskih nepogoda ili vanrednih okolnosti koje onemogućavaju proizvodnju nektara ili medljike, a u cilju održavanja ili ponovnog uspostavljanja organske proizvodnje.

U ishrani pčela u organskoj stočarskoj proizvodnji pčelama u košnicama, na kraju proizvodne sezone, treba ostaviti dovoljne rezerve meda i polena, kako bi preživele zimu.

g) Zdravstvena zaštita životinja

Član 50

U organskoj stočarskoj proizvodnji prevencija bolesti životinja se zasniva na izboru odgovarajućih rasa i sojeva, odgovarajućim postupcima uzgoja, ishrani visokokvalitetnom hranom za životinje, telesnom aktivnošću, odgovarajućem broju životinja po jedinici površine i držanjem životinja u higijenskim uslovima.

U preventivne svrhe, u organskoj stočarskoj proizvodnji ne mogu se koristiti hemijski sintetizovani alopatski veterinarski medicinski proizvodi, antibiotici i hormoni i slične supstance koje se koriste za kontrolu reprodukcije ili u druge svrhe (npr. za indukciju i sinhronizaciju estrusa), osim u slučajevima koji se odnose na veterinarsko lečenje u skladu sa ovim pravilnikom, kao i supstance kojima se pospešuje rast ili proizvodnja (uključujući antibiotike, kokcidostatike i druga veštačka pomoćna sredstva za podsticanje rasta).

Član 51

Zgrade, objekti za smeštaj životinja, oprema i pribor koji se koriste u organskoj stočarskoj proizvodnji treba redovno čistiti i dezinfikovati na propisan način, kako bi se sprečilo širenje zaraze i razmnožavanje organizama koji prenose bolest, a izmet, urin i nepojedena ili prosuta hrana treba da se redovno uklanjaju, kako bi se neprijatni mirisi, kao i prisustvo insekata i glodara sveli na najmanju moguću meru.

Za čišćenje i dezinfekciju zgrada, objekata za smeštaj životinja i pribora mogu se koristiti sredstva za čišćenje i dezinfekciju opreme i objekata za stočarsku proizvodnju koja su data u Prilogu 3.

Za uništavanje glodara, insekata i drugih štetočina u objektima za smeštaj životinja, mogu se koristiti sredstva koja su data u Prilogu 2, i to samo u zamkama, a u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za zaštitu bilja.

Objekte i ispuste za uzgoj živine, osim ako se živina ne gaji u turnusima ili se ne drži u ispustima, kao i ako može slobodno da se kreće tokom dana, treba po završetku svakog proizvodnog ciklusa isprazniti, kako bi se objekti mogli očistiti i dezinfikovati, a u ispustima mogla obnoviti vegetacija.

Objekti i ispusti iz stava 4. ovog člana treba da budu prazni u periodu od najmanje četiri nedelje, a kao dokaz o poštovanju ovog perioda čuvaju se evidentirani podaci i dokumentacija.

Član 52

Ako se i pored primene preventivnih mera iz člana 50. stav 1. ovog pravilnika životinje razbole ili povrede, treba odmah otpočeti sa njihovim lečenjem i ako je potrebno, izolovati ih u odgovarajućim prostorijama.

U lečenju životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji prednost nad hemijski sintetizovanim alopatskim veterinarskim lekovima ili antibioticima imaju fitoterapeutske, homeopatske i imunološke proizvode, elementi u tragovima, hrana za životinje mineralnog porekla iz Priloga 7 i aditivi u ishrani iz Priloga 8, pod uslovom da je njihovo terapeutsko dejstvo delotvorno kod određene vrste životinja i u lečenju određenih bolesti.

Ako upotreba proizvoda iz stava 2. ovog člana nije delotvorna u lečenju bolesti ili povreda i ako je lečenje neophodno kako bi se izbegla patnja ili mučenje životinje, mogu se koristiti hemijski sintetizovani alopatski veterinarski lekovi ili antibiotici na odgovornost veterinara.

Član 53

Ako životinja ili grupa životinja u toku 12 meseci primi više od tri terapije sa hemijski sintetizovanim alopatskim veterinarskim lekovima ili antibioticima ili više od jedne terapije u slučaju da je njihov produktivni životni ciklus kraći od godinu dana, a sa izuzetkom vakcinacija, lečenja parazita i sprovođenja obaveznih programa zdravstvene zaštite životinja, te životinje ili proizvodi dobijeni od njih ne mogu se prodavati kao organski proizvodi i te životinje treba da prođu period konverzije, u skladu sa ovim pravilnikom.

Posle upotrebe hemijski sintetizovanih alopatskih veterinarskih proizvoda period karence tretiranih životinja i njihovih proizvoda traje dvostruko duže u odnosu na period karence u konvencionalnoj proizvodnji koji je predviđen uputstvom proizvođača leka, a u slučaju da period karence nije preciziran uputstvom proizvođača leka, period karence traje 48 sati.

Evidentirani podaci i dokumentacija o ispunjenosti uslova iz ovog člana čuvaju se kao dokaz.

Član 54

Kada se u poljoprivredno gazdinstvo na kome se primenjuju metode organske proizvodnje uvedu životinje iz konvencionalne proizvodnje, za dijagnostiku zaraznih bolesti mogu se primenjivati posebne mere, kao što su skrining dijagnostička ispitivanja ili dijagnostičke mere kod životinja smeštenih u karantinu, u zavisnosti od okolnosti.

Član 55

U organskom uzgajanju pčela pčelinjaci se mogu mehanički dezinfikovati, na način kao što je čišćenje pod parom ili neposrednim plamenom.

Za zaštitu ramova, košnica i saća, naročito od štetočina, mogu se koristiti sredstva koja su data u Prilogu 2, i to samo u zamkama, a u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za zaštitu bilja.

Ako se i pored primene preventivnih mera pčelinja društva razbole ili zaraze, treba odmah otpočeti sa njihovim lečenjem i ako je potrebno, izolovati ih u posebne pčelinjake, a pri njihovom lečenju mogu se koristiti veterinarski lekovi u skladu sa propisima kojima se uređuju proizvodnja i promet veterinarskih lekova.

U slučaju zaraze Varroa destructor-om koristi se mravlja, mlečna, sirćetna i oksalna kiselina, kao i mentol, timol, eukaliptusovo ulje ili kamfor, i u tom slučaju, a samo radi zaustavljanja ove zaraze, moguće je uništavanje legla trutova.

Ako se za lečenje koriste hemijski sintetizovani alopatski proizvodi, pčelinja društva tokom perioda lečenja treba da budu smeštena u izolovane pčelinjake i sav vosak treba da se zameni voskom koji je dobijen iz organske proizvodnje, posle čega ta pčelinja društva treba uključiti u jednogodišnji period konverzije u skladu sa ovim pravilnikom, osim kada se u lečenju koriste proizvodi iz stava 4. ovog člana.

d) Prevoz i klanje životinja

Član 56

Životinje u organskoj stočarskoj proizvodnji treba prevoziti tako da trajanje prevoza bude što je moguće kraće.

Prilikom prevoza životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji ne mogu se koristiti alopatska sredstva za smirenje.

Utovar i istovar životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji vrši se bez upotrebe električne stimulacije za primoravanje životinja.

Prilikom klanja životinja u organskoj stočarskoj proizvodnji patnja i sakaćenje treba da budu svedeni na najmanju moguću meru.

đ) Postupanje sa životinjama koje su nabavljene sa drugih farmi

Član 57

U organskoj stočarskoj proizvodnji, po pravilu, koriste se životinje koje se rađaju i uzgajaju na poljoprivrednom gazdinstvu koje primenjuje metode organske proizvodnje.

Ako životinje iz organske proizvodnje nisu u dovoljnom broju dostupne, na poljoprivredno gazdinstvo koje primenjuje metode organske proizvodnje mogu se, za potrebe razmnožavanja, uvesti životinje iz konvencionalne proizvodnje, i to:

1) kada se stado formira prvi put, mladunčad sisara, pod uslovom da se uzgajaju u skladu sa metodama organske proizvodnje odmah po odlučanju, kao i pod uslovom da:

(1) telad i ždrebac imaju manje od šest meseci starosti,

(2) jagnjad i jarad imaju manje od 60 dana starosti,

(3) prasići imaju masu manju od 35 kg;

2) kada se stado obnavlja, odrasle ženke koje nisu uvođene u pripust i mužjaci sisara, pod uslovom da se odmah po pristizanju na gazdinstvo uzgajaju u skladu sa metodama organske proizvodnje, a čiji broj na godišnjem nivou može biti:

(1) najviše 10% ženki konja ili goveda, uključujući bivole i bizone, i najviše 20% ženki svinja, ovaca i koza, u odnosu na broj životinja u stadu,

(2) najviše jedna ženka, u slučaju kada se radi o proizvodnim jedinicama koje imaju manje od 10 grla konja ili goveda ili manje od 5 grla svinja, ovaca ili koza.

Broj ženki sisara iz stava 2. tačka 2) podtačka (1) ovog člana koje se mogu uvesti u stado može se povećati do 40%, u slučaju:

1) značajnog proširenja kapaciteta proizvodne jedinice;

2) promene rase;

3) kada se uvodi novi tip stočarske proizvodnje;

4) postojanja opasnosti od prestanka uzgoja određenih rasa, u kom slučaju se u stado mogu uvesti i ženke sisara koje su uvođene u pripust, ako pripadaju toj rasi.

Ako živina iz organske proizvodnje nije dostupna na tržištu, u poljoprivredno gazdinstvo može se uvesti živina iz konvencionalne proizvodnje, i to:

1) kada se jato formira prvi put, pod uslovom da pilići za proizvodnju jaja i mesa imaju manje od tri dana starosti;

2) do 31. decembra 2011. godine, radi proizvodnje jaja, pod uslovom da pilići za proizvodnju jaja nemaju više od 18 nedelja starosti i da se postupa u skladu sa odredbama ovog pravilnika koje se odnose na ishranu i zdravstvenu zaštitu životinja.

Ako životinje iz organske proizvodnje nisu dostupne usled visoke smrtnosti koja je izazvana zdravstvenim razlozima, kao i u vanrednim situacijama, stado ili jato može se ponovno formirati ili obnoviti životinjama iz konvencionalne proizvodnje, a u cilju održavanja ili ponovnog uspostavljanja organske proizvodnje.

Životinje koje se za potrebe razmnožavanja uvedu iz konvencionalne proizvodnje i proizvodi dobijeni od njih, kao i životinje koje se nalaze na poljoprivrednom gazdinstvu na početku perioda konverzije, smatraju se organskim po isteku perioda konverzije, u skladu sa ovim pravilnikom.

U organskom uzgajanju pčela može se 10% matica i rojeva godišnje zameniti maticama i rojevima iz konvencionalne proizvodnje, radi obnavljanja pčelinjaka, pod uslovom da matice i rojevi iz konvencionalne proizvodnje budu smešteni u košnice sa saćem ili satnim osnovama koje potiču iz organskih proizvodnih jedinica.

Kada pčele iz organske proizvodnje nisu dostupne usled visoke smrtnosti koja je izazvana zdravstvenim razlozima ili vanrednim okolnostima, kao i u vanrednim situacijama, može se ponovo formirati ili obnoviti pčelinjak pčelama iz konvencionalne proizvodnje, a u cilju održavanja ili ponovnog uspostavljanja organske proizvodnje.

e) Posebna pravila koja se odnose na ribe i druge vodene organizme

Član 59

U cilju dobijanja sojeva koji imaju sposobnost dobre adaptacije na uslove proizvodnje, koji su dobrog zdravlja i koji imaju sposobnost dobrog iskorišćavanja izvora hrane, prilikom proizvodnje riba i drugih vodenih organizama metodama organske proizvodnje koriste se lokalne vrste, pri čemu treba voditi računa da se odabirom vrsta ne izazove značajna šteta na divlje vrste.

Evidentirani podaci i dokumentacija o poreklu i lečenju riba i drugih vodenih organizama čuvaju se kao dokaz.

Član 60

Prilikom proizvodnje riba i drugih vodenih organizama metodama organske proizvodnje ne mogu se upotrebljavati hormoni i njihovi derivati.

Prilikom razmnožavanja riba i drugih vodenih organizama metodama organske proizvodnje ne može se primenjivati veštačko izazivanje poliploidije, veštačka hibridizacija, kloniranje i proizvodnja jednopolnih sojeva, osim ručnog sortiranja.

Član 61

Organska proizvodnja riba i drugih vodenih organizama zasniva se na uzgoju mlađi iz matičnih jata iz poljoprivrednih gazdinstava koja primenjuju metode organske proizvodnje.

Ako ribe i drugi vodeni organizmi iz organske proizvodnje nisu dostupni, u poljoprivredno gazdinstvo se, za potrebe razmnožavanja ili poboljšanja genetskog materijala, mogu uvesti divlje ulovljene ili životinje iz konvencionalne proizvodnje.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, životinje koje su uvedene na poljoprivredno gazdinstvo treba da se uzgajaju po metodama organske proizvodnje najmanje tri meseca pre nego što se uvedu u priplod.

Ako mlađ iz organske proizvodnje nije dostupna, u poljoprivredno gazdinstvo se, za potrebe porasta, može uvesti:

1) mlađ iz konvencionalne proizvodnje, u kom slučaju najmanje u poslednje dve trećine trajanja proizvodnog ciklusa treba da se primenjuju metode organske proizvodnje, i to uz maksimalno učešće mlađi iz konvencionalne proizvodnje koje treba da bude:

(1) do 31. decembra 2011. godine, 80%,

(2) od 1. januara 2012. godine do 31. decembra 2013. godine, 50%,

(3) od 1. januara 2014. godine, 0%;

2) divlja mlađ sakupljena u prirodi, i to u slučaju:

(1) prirodnog priliva larvi i mlađi riba ili rakova prilikom punjenja ribnjaka ili kaveza,

(2) uzgoja evropske staklaste jegulje, ako postoji uspostavljen plan upravljanja za konkretnu lokaciju i ako nije uspostavljen sistem veštačkog razmnožavanja jegulje.

Član 62

Prilikom uzgoja mlađi, u mrestilištima i rastilištima može se, u određenim slučajevima, obavljati paralelna proizvodnja, pod uslovom da su proizvodne jedinice za organsku proizvodnju fizički jasno odvojene od proizvodnih jedinica za konvencionalnu proizvodnju i da postoji odvojeni sistem distribucije vode.

Prilikom uzgoja mlađi za konzum može se, u određenim slučajevima, obavljati paralelna proizvodnja, ako su u pogledu uslova vodene sredine ispunjeni uslovi iz člana 25. stav 2. ovog pravilnika i ako se na proizvodnim jedinicama odvijaju različite faze proizvodnje i rukovanja.

Evidentirani podaci i dokumentacija o ispunjenosti uslova iz ovog člana čuvaju se kao dokaz.

Član 63

Sa ribama i drugim vodenim organizmima treba rukovati u najmanjoj mogućoj meri, sa najvećom pažnjom i uz upotrebu odgovarajuće opreme.

Prilikom rukovanja sa ribama i drugim vodenim organizmima, može se, kada je to potrebno, koristiti anestezija, radi izbegavanja stresa i fizičkog oštećenja.

Razvrstavanje riba i drugih vodenih organizama treba da se sprovodi u najmanjoj mogućoj meri, kako bi se obezbedili uslovi za dobrobit životinja.

Gustina držanja riba i drugih vodenih organizama za vrste ili grupe vrsta data je u Prilogu 4.

Uticaj gustine držanja riba i drugih vodenih organizama na njihovu dobrobit (oštećena peraja, druge povrede, stopa rasta, ponašanje i zdravlje) treba redovno da se prati.

Član 64

U pogledu uslova vodene sredine i plana održivog upravljanja, u organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama primenjuju se odredbe člana 25. st. 1, 2, 3, 4. i 5. ovog pravilnika, s tim što plan održivog upravljanja u organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama treba da sadrži i odbrambene i preventivne mere koje se primenjuju protiv predatora, u skladu sa zakonom.

Ribnjaci za proizvodnju riba ili drugih vodenih organizama treba da budu opremljeni prirodnim, biološkim ili mehaničkim filterima za sakupljanje otpada ili u njima treba koristiti morsku travu i/ili

školjke i alge koje utiču na poboljšanje kvaliteta otpadnih voda, i, ako je moguće, treba redovno pratiti kvalitet otpadnih voda.

Prilikom izrade plana održivog upravljanja iz stava 1. ovog člana, uspostavlja se saradnja između proizvođača susednih proizvodnih jedinica.

Član 65

U sistemu za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama protok i fizičko-hemijski parametri vode treba da obezbeđuju zdravlje i dobrobit životinja.

Sistem za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama treba da bude projektovan, lociran i da se njime rukovodi na takav način da se izlazak životinja svede na najmanju meru.

U slučaju da ribe ili rakovi izađu iz sistema za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama, preduzimaju se odgovarajuće mere da se smanji uticaj na lokalni ekosistem, uključujući i ponovno lovljenje, kada je to moguće, o čemu proizvođač čuva evidentirane podatke i dokumentaciju.

Član 66

Sredina u kojoj se uzgajaju ribe i drugi vodeni organizmi treba da bude uređena tako da:

- 1) ribe i drugi vodeni organizmi imaju dovoljno prostora za boravak, u skladu sa specifičnim potrebama vrste;
- 2) se ribe i drugi vodeni organizmi uzgajaju u vodi dobrog kvaliteta, sa dovoljnim sadržajem kiseonika, u skladu sa specifičnim potrebama vrste;
- 3) se ribe i drugi vodeni organizmi uzgajaju pri temperaturi i količini svetlosti koji su prilagođeni specifičnim potrebama vrste i geografskoj lokaciji;
- 4) u slučaju gajenja slatkovodnih riba, tip dna, što je moguće više, odgovara prirodnim karakteristikama dna;
- 5) u slučaju gajenja šarana, dno bude od prirodne zemlje.

Za uzgajanje riba i drugih vodenih organizama može se koristiti veštačko osvetljenje, uz sledeća ograničenja:

- 1) u cilju poštovanja etoloških potreba, geografskih uslova i zdravlja gajenih životinja produžavanje dnevne svetlosti ne treba da prekorači maksimum od 16 sati dnevno, izuzev ako se veštačko osvetljenje ne koristi u reproduktivne svrhe;
- 2) u cilju izbegavanja promena u intenzitetu osvetljenja koje deluju uznemirujuće koristi se prigušeno svetlo ili svetlo u pozadini.

Prirodni izvor vode može da se koristi za zagrevanje ili hlađenje u svim fazama proizvodnje, a veštačko zagrevanje ili hlađenje vode moguće je jedino u slučaju mrestilišta i rastilišta.

Ako postoji zdravstvena potreba, kao i u kritičnim periodima reprodukcije ili transporta, može se vršiti aeracija vode, i to u sledećim slučajevima:

- 1) prilikom porasta temperature, pada atmosferskog pritiska ili zagađenja;
- 2) prilikom povremenih procedura, kao što su uzorkovanje ili sortiranje;
- 3) u slučaju obezbeđivanja opstanka riba i drugih vodenih organizama.

Aeracija vode iz stava 4. ovog člana može se vršiti pod uslovom da se mehanički aeratori prvenstveno napajaju iz obnovljivih izvora energije i da se svako korišćenje aeratora evidentira u proizvodnoj evidenciji.

Član 67

Zatvorena recirkulacija vode u objektima za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama nije dozvoljena, osim u slučaju mrestilišta i rastilišta ili proizvodnje vrsta koje se koriste kao hrana za životinje iz organske proizvodnje.

Jedinice za uzgoj čije je dno od prirodne zemlje treba da ispunjavaju sledeće uslove:

- 1) za sisteme sa tekućom vodom treba da postoji mogućnost nadgledanja i kontrole protoka i kvaliteta vode, uključujući vodu koja ulazi u sistem i vodu koja izlazi iz sistema;
- 2) da najmanje 5% periferne oblasti ima prirodnu vegetaciju.

Morski sistem za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama treba da:

- 1) bude smešten na mestu gde su protok vode, dubina i izmena vodene mase takvi da se uticaj morskog dna i okolne vodene mase svede na najmanju meru;
- 2) u odnosu na izloženost okolini ima odgovarajuće projektovan, izgrađen i održavan kavez za držanje.

Član 68

Školjke i drugi vodeni organizmi koji se hrane filtriranjem vode, a bez uticaja čoveka, uzgajaju se u vodi koja je visokog ekološkog kvaliteta, u skladu sa propisima, a sve svoje nutritivne potrebe zadovoljavaju u prirodi, osim u slučaju mlađi uzgojenih u mrestilištima ili rastilištima.

Organska proizvodnja školjki može se odvijati u istoj vodenoj sredini kao i organska proizvodnja riba, morskih trava i puževa, odnosno u sistemu polikulture i treba da bude evidentirana u održivom planu upravljanja.

Organska proizvodnja školjki treba da se odvija u sredinama koje su:

- 1) ograničene stubovima, plovcima i drugim vidljivim markerima, unutar kojih treba da bude obezbeđeno da se školjke, na odgovarajući način, zadržavaju pomoću mreža, kaveza i slično;
- 2) uređene tako da ne ugrožavaju opstanak ostalih vrsta, a ako se koriste mreže za predatore treba da bude obezbeđeno da te mreže ne ugrožavaju ptice koje love u vodi.

Član 69

Gustina držanja školjki u organskoj proizvodnji ne treba da bude veća u odnosu na gustinu držanja školjki u konvencionalnoj proizvodnji.

Sortiranje, proređivanje i regulisanje gustine držanja školjki treba da se sprovede u skladu sa proizvodnjom biomase, kao i da obezbede dobrobit životinja i visok kvalitet proizvoda.

Radi kontrolisanja štetnih organizama školjke se tokom proizvodnog ciklusa mogu jednom tretirati rastvorom kreča, a u slučaju pojave organizama koji izazivaju zagađenje, te organizme treba fizički ukloniti iz proizvodne jedinice i, ako je moguće, vratiti nazad u more daleko od proizvodne jedinice.

Član 70

U organskoj proizvodnji školjki pogodno je gajenje školjki na užadima, kao i drugi načini proizvodnje školjki koji su dati u Prilogu 4 (deo koji se odnose na mekušce i bodljokošce).

Gajenje školjki na dnu dozvoljeno je samo ako se time na mestima sakupljanja i rasta ne vrši značajan uticaj na životnu sredinu.

Procena uticaja na životnu sredinu treba da sadrži podatke o ispitivanju, kao i izveštaj sa eksploatacionog područja, koji istovremeno predstavlja i posebno poglavlje plana održivog upravljanja.

Član 71

Školjke kamenice mogu se uzgajati u vrećama na skelama.

Kamenice se postavljaju u ležišta u pravcu plime, kako bi proizvodnja bila optimalna, a konstrukcije na kojima se uzgajaju kamenice se postavljaju tako da se izbegne formiranje brane duž obale.

Proizvodnja kamenica vrši se u skladu sa kriterijumima koji su dati u Prilogu 4 (deo koji se odnose na mekušce i bodljokošce).

Član 72

U organskoj proizvodnji školjki, može se, u skladu sa zakonom, koristiti divlje seme koje dolazi izvan proizvodne jedinice, uz evidentiranje podataka o vremenu, mestu i načinu sakupljanja divljeg semena, a pod uslovom da nema značajnog narušavanja životne sredine i pod uslovom da to seme potiče iz:

1) sredine u kojoj su slabi izgledi da to seme može da opstane tokom zime ili iz sredine u kojoj količina semena prevazilazi potrebe ekosistema;

2) prirodne sredine za sakupljanje semena.

Seme školjki iz konvencionalne proizvodnje može se uvesti u proizvodne jedinice na kojima se primenjuju metode organske proizvodnje, i to uz maksimalno učešće koje treba da bude:

1) do 31. decembra 2011. godine, 80%;

2) od 1. januara 2012. godine do 31. decembra 2013. godine, 50%;

3) od 1. januara 2014. godine, 0%.

U slučaju školjke *Crassostrea gigas*, prioritet ima selekcionisani uzgoj, kako bi se smanjilo izleganje u divljini.

Član 73

U ishrani riba i drugih vodenih organizama koji se proizvode metodama organske proizvodnje primenjuju se sledeća pravila:

- 1) ribe i drugi vodeni organizmi hrane se hranom koja odgovara njihovim nutritivnim potrebama, u zavisnosti od faze razvoja;
- 2) hrana biljnog porekla treba da potiče iz organske proizvodnje, a hrana koja je dobijena od riba i drugih vodenih životinja treba da potiče iz održive eksploatacije ribolovnih resursa;
- 3) sredstva za pospešivanje rasta i sintetičke aminokiseline se ne koriste.

U ishrani riba i drugih vodenih organizama koji se proizvode metodama organske proizvodnje mogu se, izuzetno, koristiti hraniva biljnog porekla iz konvencionalne proizvodnje i hraniva životinjskog i mineralnog porekla koja su data u Prilogu 7, kao i aditivi za hranu za životinje, određeni proizvodi koji se koriste u ishrani životinja i pomoćna sredstva za preradu, koji su dati u Prilogu 8.

Način ishrane riba i drugih vodenih organizama treba da se zasniva na određenim prioritetima kojima se obezbeđuje:

- 1) zdravlje životinja;
- 2) proizvod visokog kvaliteta, uključujući i nutritivni sastav koji obezbeđuje finalni jestivi proizvod visokog kvaliteta;
- 3) slab uticaj na životnu sredinu.

Član 74

Karnivorne ribe i drugi vodeni organizmi mogu se hraniti hranom koja potiče od:

- 1) hrane koja je poreklom od riba i drugih vodenih organizama iz organske proizvodnje;
- 2) ribljeg brašna i ribljeg ulja iz organske proizvodnje;
- 3) ribljeg brašna i ribljeg ulja i sastojaka poreklom od riba koje su namenjene za ljudsku ishranu, a koje su proizvedene u sistemima održive akvakulture;
- 4) hraniva biljnog i životinjskog porekla iz organske proizvodnje koji su dati u Prilogu 7.

Prilikom ishrane karnivornih riba i drugih vodenih organizama u obrok može biti uključeno najviše 60% biljnih proizvoda iz organske proizvodnje.

U dnevnom obroku lososa i pastrmke može se koristiti, u granicama njihovih fizioloških potreba, astaksantin koji prvenstveno potiče iz organske proizvodnje (npr. organska proizvodnja rakova), a

ako astaksantin iz organske proizvodnje nije dostupan mogu se koristiti prirodni izvori astaksantina (npr. *Phaffia yesat*).

Ako hrana iz stava 1. nije dostupna, može se koristiti riblje brašno i riblje ulje iz konvencionalne proizvodnje ili riblje brašno i riblje ulje poreklom od riba koje su namenjene za ishranu ljudi, s tim što ova hraniva mogu iznositi maksimalno 30% ukupne količine hrane u dnevnom obroku.

Član 75

Prirodnom hranom iz bara i jezera hrane se sledeće vrste riba i drugih vodenih organizama:

- 1) vrste iz porodice šarana (Cyprinidae) i druge vrste koje se gaje u polikulturi, uključujući grgeča, štuku, soma, vrste roda *Coregonus* i jesetru;
- 2) škampi (Penaeidae) i slatkovodni račići (kozice) (*Macrobrachium* spp.);
- 3) tropske ribe slatkih voda: *Chanos chanos*, tilapija (*Oreochromis* spp.) i sijamski som (*Pangasius* spp.).

Kada prirodni izvori hrane iz stava 1. ovog člana nisu u dovoljnoj količini dostupni, za ishranu se može koristiti hrana biljnog porekla iz organske proizvodnje koja je prvenstveno uzgajana na sopstvenom poljoprivrednom gazdinstvu ili morska trava, o čemu, kao dokaz, proizvođač čuva evidentirane podatke i dokumentaciju.

U slučaju da se u ishrani škampa (Penaeidae) i slatkovodnih račića (kozice) (*Macrobrachium* spp.) i sijamskog soma (*Pangasius* spp.) prirodna hrana iz bara i jezera iz stava 1. ovog člana dopunjuje hranom iz stava 2. ovog člana, u obrok se može uključiti najviše 10% ribljeg brašna ili ribljeg ulja koji potiču iz sistema održive akvakulture.

Član 76

Prevoz riba i drugih vodenih organizama koji su proizvedeni metodama organske proizvodnje obavlja se na način kojim se, u skladu sa zakonom, obezbeđuje zdravlje i dobrobit životinja.

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama patnja životinja, uključujući i patnju prilikom klanja, treba da budu svedeni na najmanju moguću meru.

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama klanje treba da se izvodi tehnikama koje dovode do trenutne nesvesti i neosetljivosti na bol, pri čemu prilikom razmatranja načina klanja treba uzeti u obzir veličinu, vrstu i mesto proizvodnje.

Član 77

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama prevencija bolesti zasniva se na držanju riba i drugih vodenih organizama u optimalnim uslovima koji se obezbeđuju odgovarajućim izborom lokacije, optimalnim uređenjem poljoprivrednog gazdinstva i primenjivanjem dobrih postupaka uzgoja i upravljanja, koji obuhvataju redovno čišćenje i dezinfekciju objekata, korišćenje visokokvalitetne hrane, odgovarajuću gustinu držanja i selekciju vrsta i sojeva.

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama donosi se i primenjuje plan mera zdravstvene zaštite i prevencije bolesti, koji treba da sadrži detaljno opisane mere bio-sigurnosne zaštite, kao i druge preventivne mere.

Član 78

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama, u cilju prevencije bolesti, primenjuju se sledeća pravila:

- 1) nepojedenu hranu, feces i uginule životinje, ako je to moguće, treba odmah ukloniti, kako bi se izbegao rizik od značajne ekološke štete, izbeglo privlačenje insekata ili glodara, a rizik od bolesti sveo na najmanju meru;
- 2) ultraljubičasto zračenje i ozon može da se koristi jedino u mrestilištima i odgajivalištima;
- 3) za biološku kontrolu ektoparazita koristi se, po pravilu, čistija riba;
- 4) proizvodni sistem, oprema i pribor treba redovno i pravilno da se čiste i dezinfikuju, uz upotrebu sredstava za čišćenje i dezinfekciju opreme i objekata za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama koja su data u Prilogu 3.

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama, u cilju prevencije bolesti, može se, u određenim slučajevima, odrediti period mirovanja, kao i njegovo trajanje, tokom koga kavez ili druge konstrukcije koje se koriste u proizvodnji riba i drugih vodenih organizama treba da budu ispražnjeni, dezinfikovani i ostavljeni prazni pre ponovnog korišćenja.

Period mirovanja iz stava 2. ovog člana se primenjuje i dokumentuje posle svakog proizvodnog ciklusa u otvorenom moru i preporučuje se i za ostale metode proizvodnje kada se koriste rezervoari, ribnjaci i kavezi, a njegovo određivanje nije obavezno kada je u pitanju uzgoj školjki.

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama mogu se, u cilju prevencije i lečenja bolesti, koristiti imunološki veterinarski medikamenti.

Član 79

Ako i pored primene preventivnih mera iz člana 77. stav 1. ovog pravilnika nastanu zdravstveni problemi, treba odmah otpočeti sa lečenjem bolesti, kako bi se izbegla patnja životinja.

U lečenju riba i drugih vodenih organizama prednost treba dati supstancama biljnog, životinjskog ili mineralnog porekla u homeopatskom rastvoru, zatim biljkama i njihovim ekstraktima koji nemaju anestetički efekat, a potom supstancama, kao što su: elementi u tragovima, metali, prirodni imunostimulansi ili dozvoljeni probiotici.

Ako upotreba supstanci iz stava 2. ovog člana nije delotvorna u lečenju bolesti, u lečenju se mogu koristiti alopatski tretmani, uključujući i antibiotike, s tim što je njihovo korišćenje ograničeno na najviše dva tretmana godišnje, odnosno jedan tretman godišnje kada se radi o životinjama čiji je proizvodni ciklus kraći od jedne godine, izuzev kada se radi o vakcinacijama i obaveznim programima zdravstvene zaštite životinja.

U slučaju da alopatski tretmani nisu korišćeni u skladu sa stavom 3. ovog člana, ribe i drugi vodeni organizmi se ne mogu stavljati u promet kao organski proizvodi.

Kada je u pitanju lečenje protiv parazita, upotrebu tretmana treba ograničiti na dva tretmana godišnje, odnosno na jedan tretman godišnje kada je proizvodni ciklus kraći od 18 meseci, osim ako se radi o tretmanu protiv parazita koji je deo obaveznog programa zdravstvene zaštite koji se sprovodi u skladu sa propisima.

Posle sprovođenja alopatskih veterinarskih tretmana i tretmana protiv parazita iz st. 3. i 5. ovog člana, kao i tretmana koji su obuhvaćeni obaveznim programom zdravstvene zaštite životinja, period karence traje dvostruko duže u odnosu na period karence u konvencionalnoj proizvodnji koji je predviđen uputstvom proizvođača leka, a u slučaju da period karence nije preciziran uputstvom proizvođača leka, period karence traje 48 sati.

U slučaju da se u lečenju riba i drugih vodenih organizama koriste veterinarski medicinski proizvodi, proizvođač korišćenje takvih proizvoda treba da prijavi ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji pre stavljanja tih proizvoda, kao organskih proizvoda, u promet, a tretirane životinje treba da budu jasno obeležene.

IV Dužina trajanja perioda konverzije

Član 80

Dužina trajanja perioda konverzije određuje se na osnovu vrste biljne, odnosno stočarske proizvodnje.

1. Dužina trajanja perioda konverzije u organskoj biljnoj proizvodnji

Član 81

Dužina trajanja perioda konverzije u organskoj biljnoj proizvodnji u zavisnosti je od vremena kada je obavljena setva, odnosno berba, i iznosi:

- 1) u slučaju jednogodišnjih biljnih vrsta, najmanje dve godine pre setve;
- 2) u slučaju pašnjaka i višegodišnjeg krmnog bilja, najmanje dve godine pre korišćenja kao hrane za životinje iz organske proizvodnje;
- 3) u slučaju višegodišnjih biljnih vrsta koje nisu krmno bilje, najmanje tri godine pre prve berbe organskih proizvoda.

Član 82

Izuzetno od člana 81. ovog pravilnika, dužina trajanja perioda konverzije u organskoj biljnoj proizvodnji može se skratiti, odnosno produžiti, i to tako da se:

- 1) skрати dužina trajanja perioda konverzije, tako što se uzima u obzir i period koji neposredno prethodi početku perioda konverzije, pod uslovom da su zemljišne parcele:

(1) bile predmet mera koje su utvrđene programima iz oblasti zaštite životne sredine, ako se primenom tih mera garantuje da se na tim parcelama nisu koristili proizvodi koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji,

(2) bile deo prirodne ili poljoprivredne oblasti koja nije tretirana proizvodima koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji u toku prethodnog perioda od najmanje tri godine, ako za to postoje dokazi;

2) produži dužina trajanja perioda konverzije, kada je zemljište bilo kontaminirano proizvodima koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji;

3) skрати dužina trajanja perioda konverzije, u slučaju parcela koje su već konvertovane ili su u procesu konverzije, ako su te parcele tretirane proizvodom koji nije dozvoljen u organskoj proizvodnji, i to:

(1) u okviru obaveznih mera za suzbijanje bolesti ili štetočina koje sprovodi nadležni organ,

(2) u okviru naučnih testova odobrenih od strane nadležnog organa;

4) skрати dužina trajanja perioda konverzije na godinu dana, za pašnjake i otvorene površine koje koriste životinjske vrste koje nisu biljojedi, a ako zemljište tokom prethodne godine nije bilo tretirano proizvodima koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji, ovaj period se može skratiti i na šest meseci.

U slučaju iz stava 1. tačka 3) ovog člana, ako u procesu razgradnje proizvoda čija upotreba nije dozvoljena u organskoj proizvodnji pri kraju perioda konverzije ostane neznatan nivo ostataka u zemljištu, odnosno u slučaju višegodišnje biljne vrste, u samoj biljci, dužina trajanja perioda konverzije se ne može skratiti, a ti proizvodi se posle tretmana ne mogu prodavati sa oznakama koje upućuju na metode organske proizvodnje.

Član 83

Dužina trajanja perioda konverzije za mesto sakupljanja morskih trava je šest meseci.

Dužina trajanja perioda konverzije za proizvodnu jedinicu koja se koristi za proizvodnju morskih trava je duži od šest meseci ili jedan puni proizvodni ciklus.

2. Dužina trajanja perioda konverzije u organskoj stočarskoj proizvodnji

Član 84

U slučaju kada se na poljoprivredno gazdinstvo uvedu životinje iz konvencionalne proizvodnje, dužina trajanja perioda konverzije u organskoj stočarskoj proizvodnji iznosi:

1) najmanje tri četvrtine životnog veka životinja, odnosno 12 meseci kada se radi o konjima i govedima, uključujući bivole i bizone za proizvodnju mesa;

2) šest meseci, u slučaju malih preživara, svinja i životinja za proizvodnju mleka;

3) 10 nedelja, u slučaju živine za proizvodnju mesa koja je uneta pre nego što navrši tri dana;

4) šest nedelja, u slučaju živine za proizvodnju jaja.

U slučaju kada na poljoprivrednom gazdinstvu postoje životinje iz konvencionalne proizvodnje, dužina trajanja konverzije u organskoj stočarskoj proizvodnji odnosi se na celokupnu proizvodnu jedinicu, uključujući stočni fond, pašnjake i/ili bilo koje zemljište koje se koristi za ishranu životinja i, ako se životinje u najvećem delu hrane proizvodima sa te proizvodne jedinice, ukupni period konverzije za životinje, pašnjake i/ili zemljište koje se koristi za ishranu životinja može se smanjiti na 24 meseca.

U organskom uzgajanju pčela, dužina trajanja konverzije iznosi najmanje godinu dana, osim u slučaju obnavljanja pčelinjaka iz člana 58. stav 1. ovog pravilnika.

Član 85

Dužina trajanja perioda konverzije u akvakulturi u zavisnosti je od tipova objekata koji se koriste za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama, kao i postojećih životinja, i iznosi:

- 1) 24 meseca, za objekte koji se ne mogu isušiti, očistiti i dezinfikovati;
- 2) 12 meseci, za objekte koji se mogu isušiti ili ostaviti da miruju;
- 3) šest meseci, za objekte koji se mogu isušiti, očistiti i dezinfikovati;
- 4) tri meseca, za objekte u otvorenom sistemu, uključujući i objekte za proizvodnju školjki.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, dužina trajanja konverzije može se skratiti tako što se uzima u obzir i period koji neposredno prethodi početku perioda konverzije, pod uslovom da postoje dokazi da objekti koji se koriste za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama nisu bili tretirani ili izloženi dejstvu proizvoda koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji.

V Način vršenja kontrole i mere koje se određuju u slučaju utvrđenih nepravilnosti

1. Način vršenja kontrole

a) Opšta pravila za vršenje kontrole

Član 86

Kontrola u organskoj proizvodnji vrši se, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja, na način kojim se obezbeđuje objektivnost, nepristrasnost, odsustvo sukoba interesa, efikasnost, profesionalnost, doslednost, i to:

- 1) u svim fazama organske proizvodnje;
- 2) za sve organske proizvode;
- 3) primenom odgovarajućeg načina kontrole;
- 4) na osnovu dokumentovane procedure.

Član 87

Kontrola započinje od trenutka uključivanja proizvođača u organsku proizvodnju, odnosno od trenutka kada proizvođač sa ovlašćenom kontrolnom organizacijom zaključi ugovor o vršenju kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji.

Ugovor o vršenju kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji iz stava 1. ovog člana treba naročito da sadrži podatke o: ugovornim stranama, vrsti organske proizvodnje, broju i površini katastarske parcele na kojoj se obavlja organska proizvodnja i katastarskoj opštini, pravima i obavezama ugovornih strana, uslovima i načinu ostvarivanja prava na izdavanje sertifikata i načinu zaštite za slučaj neizvršenja ugovornih obaveza.

Uspostavljeni sistem kontrole treba da omogući sledljivost svakog proizvoda u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje bezbednost hrane, kako bi se garantovalo da je organski proizvod proizveden ili uvezen u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Član 88

Pre vršenja kontrole, donosi se plan aktivnosti, određuje lice koje će vršiti kontrolu (u daljem tekstu: kontrolor) i obezbeđuje radna dokumentacija.

U postupku vršenja kontrole, isti kontrolor ne može da vrši kontrolu jednog proizvođača duže od tri godine za redom.

Član 89

Radi vršenja prve kontrole, proizvođač ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji treba da dostavi potpisanu pismenu izjavu, sa podacima o:

- 1) proizvodnim jedinicama, odnosno delatnosti kojom se bavi;
- 2) praktičnim merama koje treba da se preduzmu na nivou proizvodne jedinice, odnosno delatnosti kojom se bavi, kako bi se obezbedilo poštovanje pravila organske proizvodnje;
- 3) preventivnim merama koje treba da se preduzmu kako bi se smanjio rizik od kontaminacije konvencionalnim proizvodima ili supstancama čija upotreba u organskoj proizvodnji nije dozvoljena i mere čišćenja koje treba da se preduzmu u prostorijama za skladištenje i u okviru celog lanca proizvodnje.

Pismenom izjavom iz stava 1. ovog člana proizvođač treba da garantuje da će:

- 1) procese proizvodnje i prometa obavljati u skladu sa pravilima organske proizvodnje;
- 2) primeniti određene mere u cilju usklađivanja proizvodnje sa propisanim pravilima, u slučaju utvrđenih nepravilnosti, odnosno u pisanoj formi obavestiti kupce, kako bi se obezbedilo da oznake koje upućuju na organsku proizvodnju budu uklonjene sa ovih proizvoda, u slučaju prekršaja.

Pismenu izjavu iz stava 1. ovog člana overava ovlašćena kontrolna organizacija.

O svakoj promeni podataka iz stava 1. ovog člana proizvođač obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju.

Ovlašćena kontrolna organizacija evidentira sve proizvođače koji su predmet kontrole i podatke o imenu i prezimenu, odnosno nazivu i adresi čini dostupnim zainteresovanim stranama.

Član 90

Proizvođač treba ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji da omogući vršenje kontrole, tako što će obezbediti:

- 1) pristup svim delovima proizvodne jedinice i prostorijama, kao i računima i odgovarajućim pratećim dokumentima;
- 2) informacije koje su objektivno neophodne za potrebe kontrole, odnosno informacije o uvezenim pošiljkama kada su u pitanju uvoznici i prvi primaoci;
- 3) rezultate sopstvenih programa obezbeđivanja kvaliteta proizvodnje.

Ako proizvođač u okviru poljoprivrednog gazdinstva ima i proizvodnu jedinicu koja se koristi za konvencionalnu proizvodnju, treba ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji da omogući vršenje kontrole i te proizvodne jedinice, kao i svih prostorija i objekata u okviru te proizvodne jedinice.

Ako proizvođač za potrebe proizvodnje nabavlja organske proizvode, treba da proveri da li ti proizvodi imaju sertifikat koji je izdat u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Član 91

Kontrola u organskoj proizvodnji obuhvata punu fizičku kontrolu i kontrolu dokumentacije proizvođača, kao i primenu mera predostrožnosti.

Ovlašćena kontrolna organizacija vrši kontrolu najmanje jednom godišnje, i to putem nasumičnih kontrolnih poseta, prevashodno najavljenih i po potrebi nenajavljenih, u skladu sa planom kontrole za organsku proizvodnju.

Kontrola u organskoj proizvodnji može se vršiti i više puta godišnje, na osnovu kritičnih kontrolnih tačaka za svakog proizvođača posebno koje se određuju na osnovu opšte procene rizika od neusklađenosti sa pravilima organske proizvodnje i uzimajući u obzir rezultate prethodnih kontrola, kvalitet proizvoda i rizik od mešanja organskih proizvoda sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje.

Prilikom vršenja kontrole, ovlašćena kontrolna organizacija može uzeti uzorke radi utvrđivanja prisustva proizvoda čija upotreba nije dozvoljena u organskoj proizvodnji, kao i radi provere tehnologije proizvodnje.

Član 92

Provera dokumentacije proizvođača u postupku kontrole odnosi se na proveru evidencije o delatnosti kojom se proizvođač bavi, kao i proveru finansijske dokumentacije.

Radi omogućavanja provere, proizvođač evidenciju i finansijsku dokumentaciju iz stava 1. ovog člana čuva u proizvodnoj jedinici ili prostorijama, kako bi ovlašćena kontrolna organizacija u svakom trenutku mogla da izvrši proveru:

- 1) dobavljača, odnosno prodavca ili izvoznika organskih proizvoda;
- 2) vrste i količine organskih proizvoda koja je isporučena proizvodnoj jedinici, sirovina i dodataka koji su kupljeni, kao i njihovu upotrebu, i ako je to potrebno, sastava hrane za životinje;
- 3) vrste i količine organskih proizvoda koji se skladište;
- 4) vrste i količine organskih proizvoda koji su napustili proizvodnu jedinicu, primaoca, odnosno kupca, izuzev krajnjih korisnika, kao i prostorija prvog primaoca ili objekata za skladištenje;
- 5) vrste i količine kupljenih i prodatih organskih proizvoda, kao i dobavljača, odnosno prodavca ili izvoznika i kupca, odnosno primaoca, u slučaju da se radi o proizvođačima koji ne skladište ili fizički ne rukuju organskim proizvodima.

Za potrebe kontrole, ovlašćena kontrolna organizacija od proizvođača može da zatraži druge potrebne podatke, odnosno dokumentaciju, na osnovu kojih se može utvrditi postojanje pravilnog odnosa između ulaznih sirovina i gotovih proizvoda.

Član 93

Za proizvode koji potiču iz konvencionalne proizvodnje, a koji se koriste u organskoj proizvodnji, ovlašćena kontrolna organizacija prilikom provere dokumentacije proverava i da li te proizvode prati izjava prodavca kojom se potvrđuje da ti proizvodi nisu proizvedeni od GMO ili pomoću GMO.

Član 94

U slučaju da proizvođač koji je uključen u organsku proizvodnju sa trećim licem zaključi ugovor o obavljanju određenih poslova u vezi sa organskom proizvodnjom (u daljem tekstu: podugovarač), kontrola u organskoj proizvodnji obuhvata i te poslove.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji dostavlja i:

- 1) spisak podugovarača sa opisom njihovih aktivnosti, uz navođenje naziva ovlašćenih kontrolnih organizacija sa kojima ti podugovarači imaju zaključen ugovor o kontroli i sertifikaciji;
- 2) pisanu saglasnost podugovarača da njihovo gazdinstvo podleže kontroli;
- 3) podatke o praktičnim merama, uključujući i dokumentaciju, koje se na proizvodnoj jedinici preduzimaju, kako bi se obezbedila sledljivost proizvoda koje proizvođač stavlja u promet.

Ako kontrolu proizvođača i njegovih podugovarača vrše različite ovlašćene kontrolne organizacije, pismena izjava iz člana 89. stav 1. treba da sadrži i saglasnost proizvođača i njegovih podugovarača da te kontrolne organizacije mogu da razmenjuju podatke o obavljenim kontrolama.

Član 95

Ako proizvođač za potrebe obavljanja organske proizvodnje zaključi ugovor o saradnji sa drugim proizvođačima koji obavljaju sličnu vrstu organske proizvodnje, i to na proizvodnim jedinicama,

odnosno području sakupljanja koji su u istoj geografskoj oblasti (u daljem tekstu: proizvođači kooperanti), treba da uspostavi sopstveni sistem interne kontrole.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, u ugovoru koji proizvođač zaključuje sa ovlašćenom kontrolnom organizacijom naročito se navode svi proizvođači kooperanti sa kojima je proizvođač zaključio ugovor o saradnji, broj i površina katastarske parcele na kojoj se obavlja organska proizvodnja i katastarska opština i biljna vrsta, odnosno broj grla/jedinki, radi obavljanja kontrole.

U sistemu interne kontrole, kontrolu načina obavljanja organske proizvodnje kod proizvođača i kod proizvođača kooperanata vrši lice koje je ovlašćeno od strane proizvođača (u daljem tekstu: interni kontrolor), a proveru efikasnosti internog sistema kontrole obavlja kontrolor ovlašćene kontrolne organizacije.

Član 96

O svakoj izvršenoj kontroli ovlašćena kontrolna organizacija sačinjava pisani izveštaj, koji potpisuje i proizvođač, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Član 97

Na osnovu izveštaja o izvršenim kontrolama i zahteva proizvođača, ovlašćena kontrolna organizacija donosu odluku o sertifikaciji i izdaje sertifikat da je proizvod ili proces proizvodnje u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega, koji sadrži podatke o:

- 1) broju sertifikata;
- 2) imenu i adresi, odnosno nazivu i sedištu proizvođača i delatnosti koju obavlja;
- 3) nazivu, sedištu i broju koda ovlašćene kontrolne organizacije;
- 4) vrsti i asortimanu, kao i količini proizvoda;
- 5) vrsti proizvodnje;
- 6) periodu važenja;
- 7) datumu kontrole;
- 8) datumu i mestu izdavanja, kao i pečat i potpis ovlašćenog lica.

U slučaju iz člana 95. ovog pravilnika, ovlašćena kontrolna organizacija vrši i procenu efikasnosti internog sistema kontrole i proizvođaču izdaje sertifikat u kome su navedeni svi proizvođači kooperanti (grupni sertifikat).

Podatke o izdatim sertifikatima ovlašćena kontrolna organizacija objavljuje na posebnoj internet stranici.

b) Posebna pravila za kontrolu organske biljne proizvodnje i sakupljanje divljih biljnih vrsta iz prirodnih staništa

Član 98

U organskoj biljnoj proizvodnji, kao i prilikom sakupljanja divljih biljnih vrsta iz prirodnih staništa, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i podatke o:

- 1) prostoriji za skladištenje, prostoriji za proizvodnju, parcelama, odnosno područjima sakupljanja proizvoda, i ako je to potrebno, prostoriji za preradu, odnosno pakovanje;
- 2) datumu poslednjeg rada na parcelama, odnosno područjima sakupljanja proizvoda koji nije obavljan u skladu sa pravilima organske proizvodnje.

U slučaju sakupljanja divljih biljnih vrsta iz prirodnih staništa, proizvođač treba da dostavi i dokaz kojim se potvrđuje da područja sakupljanja proizvoda u periodu od najmanje tri godine pre sakupljanja nisu tretirana sredstvima koja nisu dozvoljena za upotrebu u organskoj proizvodnji.

Član 99

U organskoj biljnoj proizvodnji proizvođač ovlašćenu kontrolnu organizaciju svake godine, u roku koji odredi ovlašćena kontrolna organizacija, pismeno obaveštava o dinamici proizvodnje useva, uz dostavljanje pregleda po parcelama.

Radi omogućavanja provere, u organskoj biljnoj proizvodnji proizvođač posebno evidentira podatke o:

- 1) upotrebi đubriva (datum primene, vrsta i količina đubriva i parcela na kojoj je upotrebjeno đubrivo);
- 2) upotrebi proizvoda za zaštitu bilja (datum primene, vrsta proizvoda za zaštitu bilja, razlog i metoda primene);
- 3) kupovini ulaznog repromaterijala – spoljašnji inputi (datum, vrsta i količina proizvoda, dokumentacija o kupovini);
- 4) žetvi i berbi (datum, parcele, biljna vrsta i sorta i količina organskih proizvoda ili proizvoda iz perioda konverzije).

v) Posebna pravila za kontrolu proizvodnje morskih trava

Član 100

U organskoj proizvodnji morskih trava, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i:

- 1) pun opis kapaciteta za proizvodnju morskih trava na kopnu i u moru;
- 2) pun opis i mapu obale i oblasti mora za sakupljanje, kao i oblasti kopna gde se odvijaju ostale aktivnosti posle sakupljanja, za divlje morske trave;
- 3) plan održivog upravljanja, ako je potrebno;

4) procenu uticaja na životnu sredinu, ako je potrebno.

Član 101

Radi omogućavanja provere, u organskoj proizvodnji morskih trava proizvođač posebno evidentira podatke o:

1) vrsti, datumu i količini proizvedenih morskih trava;

2) vrsti i količini korišćenog đubriva i datumu primene.

U slučaju divljih morskih trava koje se sakupljaju iz prirodnih staništa, evidentiraju se i podaci o:

1) obavljenim aktivnostima sakupljanja u naznačenom području;

2) procenjenoj količini koja se može sakupiti po sezoni;

3) izvorima mogućeg zagađenja za područja na kome se obavlja sakupljanje;

4) održivom godišnjem prinosu za svako područje (površinu morskog dna sa koga se vrši sakupljanje).

g) Posebna pravila za kontrolu organske stočarske proizvodnje

Član 102

Životinje u organskoj stočarskoj proizvodnji se identifikuju primenom tehnika koje su prilagođene svakoj vrsti, i to pojedinačno kada su u pitanju veliki sisari, odnosno pojedinačno ili po turnusima kada je u pitanju živina i mali sisari.

Član 103

U organskoj stočarskoj proizvodnji, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i podatke o:

1) objektima za uzgoj životinja, pašnjacima, otvorenim prostorima i slično i, ako je potrebno, o prostorijama za skladištenje, pakovanje i preradu stoke, stočarskih proizvoda, sirovina i ulaznog repromaterijala (spoljašnji inputi);

2) prostorijama za skladištenje stajskog đubriva:

3) praktičnim merama koje treba da se preduzmu, a koje sadrže:

(1) plan đubrenja, koji odobrava ovlašćena kontrolna organizacija, zajedno sa kompletnim opisom površina pod usevima,

(2) ugovor o prenosu korišćenja viška đubriva, u slučaju da je u skladu sa članom 19. stav 4. ovog pravilnika zaključen pismeni ugovor o prenosu korišćenja viška đubriva,

(3) plan upravljanja za proizvodnu jedinicu organske stočarske proizvodnje.

Član 104

Radi omogućavanja provere, u organskoj stočarskoj proizvodnji proizvođač posebno evidentira podatke o:

- 1) sistemu upravljanja stadom i jatom;
- 2) poreklu i datumu dolaska, periodu konverzije, identifikacionoj oznaci i veterinarskom kartonu, za životinje koje dolaze na gazdinstvo;
- 3) starosti, broju grla, težini prilikom klanja, identifikacionoj oznaci i destinaciji, za životinje koje napuštaju gazdinstvo;
- 4) gubitku životinja i razlozima koji su doveli do toga;
- 5) vrsti, uključujući i dodatke hrani, proporciji različitih sastojaka u porcijama, periodima pristupa otvorenim površinama, periodima premeštanja životinja (nomadsko stočarstvo) kada su na snazi određena ograničenja, kada se radi o hrani za životinje;
- 6) datumu tretmana, dijagnozi, doziranju, vrsti lekova, indikacijama aktivne farmakološke supstance koje su korišćene prilikom lečenja i veterinarskim receptima za veterinarsku negu koji sadrže obrazloženje, kao i periodu karence pre nego što stočarski proizvod može da se obeleži i stavi u promet kao organski proizvod, kada se radi o sprečavanju i lečenju bolesti i zdravstvene zaštite.

Član 105

Kada se koriste veterinarski medicinski proizvodi, proizvođač o podacima iz člana 104. tačka 6) ovog pravilnika obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju pre nego što se životinje ili njihovi proizvodi mogu staviti u promet kao organski proizvodi.

Životinje koje su tretirane veterinarskim medicinskim proizvodima treba da se označe pojedinačno, kada su u pitanju velike životinje, odnosno pojedinačno, po turnusima ili košnicama kada je u pitanju živina, sitne životinje i pčele.

Član 106

Kada se radi o uzgoju pčela, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji mapu u odgovarajućoj razmeri, sa spiskom lokacija na kojima se nalaze košnice, kao i odgovarajuće dokaze, i ako je potrebno, odgovarajuće analize, kojima se dokazuje da su za područje na kome se nalaze rojevi pčela ispunjeni uslovi koji su propisani zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Proizvođač evidentira i podatke o:

- 1) ishrani pčela (vrsta i količina proizvoda, datum primene i košnice u kojima je korišćen proizvod);
- 2) vrsti proizvoda, aktivnoj farmakološkoj supstanci, dijagnozi, doziranju, načinu primene, trajanju tretmana i periodu karence, kada se koriste veterinarski medicinski proizvodi;
- 3) preduzetim merama prilikom vađenja, prerade i skladištenja pčelinjih proizvoda;
- 4) premeštanju satnih osnova i vrcanju meda.

Kada se koriste veterinarski medicinski proizvodi, proizvođač o podacima iz stava 2. tačka 2) ovog člana obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju pre nego što se proizvodi mogu staviti u promet kao organski proizvodi.

U slučaju premeštanja pčelinjaka, proizvođač o tome, kao i o roku u kome će se premeštanje obaviti, obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju.

d) Posebna pravila za kontrolu akvakulture

Član 107

U organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i:

- 1) pun opis kapaciteta za proizvodnju riba i drugih vodenih organizama na kopnu i na moru;
- 2) plan održivog upravljanja, ako je potrebno;
- 3) procenu uticaja na životnu sredinu, ako je potrebno.
- 4) posebno poglavlje iz plana održivog upravljanja o minimalnom uticaju na životnu sredinu, u slučaju da se radi o mekušcima.

Član 108

Radi omogućavanja provere, u organskoj proizvodnji riba i drugih vodenih organizama proizvođač posebno evidentira podatke o:

- 1) poreklu, početku perioda konverzije za životinje koje dolaze na gazdinstvo, kao i datumu dolaska;
- 2) broju lota, starosti, težini i destinaciji životinja koje napuštaju gazdinstvo;
- 3) izgubljenim ribama;
- 4) vrsti i količini hrane za ribe, a u slučaju šarana i srodnih vrsta i dokumentovani zapis o upotrebi dodatne hrane;
- 5) veterinarskom tretmanu, sa detaljima o svrsi, datumu primene, načinu primene, vrsti proizvoda i periodu karence;
- 6) merama prevencije bolesti, sa detaljima o periodu bez proizvodnje, čišćenju i kvalitetu vode.

Član 109

U slučaju proizvodnje školjki, poseta kontrolora ovlašćene kontrolne organizacije vrši se pre i tokom proizvodnje maksimalne biomase.

đ) Posebna pravila kontrole jedinica za preradu proizvoda biljnog i životinjskog porekla, proizvoda od vodenih životinja i morske trave i hrane koja je dobijena od njih

Član 110

U slučaju kada se na proizvodnoj jedinici obavlja prerada za sopstvenu upotrebu ili za potrebe drugog lica, uključujući i posebne proizvodne jedinice koje se bave pakovanjem i/ili prepakivanjem takvih proizvoda i proizvodne jedinice koje se bave obeležavanjem i/ili ponovnim obeležavanjem takvih proizvoda, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i opis objekata za prijem, preradu, pakovanje, obeležavanje i skladištenje poljoprivrednih proizvoda pre i posle postupaka kojima su podvrgnuti, kao i opis procedure za prevoz proizvoda.

e) Posebna pravila kontrole za proizvodne jedinice za proizvodnju hrane za životinje

Član 111

Za proizvodne jedinice na kojima se obavlja proizvodnja hrane za životinje, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, proizvođač dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i:

- 1) opis objekata za prijem, preradu i skladištenje proizvoda namenjenih za ishranu životinja pre i posle postupaka kojima se ti proizvodi podvrgavaju;
- 2) opis objekata za skladištenje drugih proizvoda koji se koriste u pripremi hrane za životinje;
- 3) opis objekata za skladištenje proizvoda za čišćenje i dezinfekciju;
- 4) ako je potrebno, opis jedinjenja hrane za životinje koju proizvođač namerava da proizvodi, u skladu sa propisom kojim se uređuje proizvodnja i deklarisanje hrane za životinje, kao i vrstu ili klasu životinje kojoj je hrana za životinje namenjena;
- 5) ako je potrebno, naziv hrane za životinje koju proizvođač namerava da proizvodi;
- 6) podatke o praktičnim merama koje treba da se preduzmu, a koje sadrže i indikacije (pokazatelje) mera koje se primenjuju u tehnološkim postupcima prerade.

Na osnovu podataka o praktičnim merama iz stava 1. tačka 6) ovog člana koje proizvođač treba da preduzme, ovlašćena kontrolna organizacija sprovodi opštu procenu rizika za svaku proizvodnu jedinicu za preradu i sačinjava plan kontrole kojim se, u zavisnosti od potencijalnog rizika, određuje minimalni broj slučajnih uzoraka.

Član 112

Radi omogućavanja provere, za proizvodne jedinice na kojima se obavlja proizvodnja hrane za životinje u organskoj proizvodnji proizvođač posebno evidentira i podatke o poreklu, vrsti i količini sastojaka hrane za životinje, aditivima, prodaji i gotovim proizvodima.

ž) Posebna pravila za kontrolu uvoza organskih proizvoda

Član 113

U slučaju uvoza organskih proizvoda, pored podataka iz člana 89. stav 1. ovog pravilnika, uvoznik dostavlja ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji i podatke o prostorijama uvoznika i njegovim aktivnostima pri uvozu, mestu ulaska proizvoda u Republiku Srbiju, kao i o objektima i prostorijama koje namerava da koristi za skladištenje uvezenih organskih proizvoda do njihovog dostavljanja

prvom primaocu, a prvi primalac uveženih organskih proizvoda, odnosno uvoznik kada je istovremeno i prvi primalac, dostavlja podatke o objektima za prijem i skladištenje.

Na zahtev ovlašćene kontrolne organizacije dostavljaju se i podaci o organizaciji prevoza od izvoznika do prvog primaoca.

Član 114

Uvoznik i prvi primalac uvezenih organskih proizvoda odvojeno evidentiraju stanje zaliha i vode odvojenu finansijsku evidenciju, osim ako rade u okviru jedne jedinice.

O svakoj pošiljci organskih proizvoda koja se uvozi u Republiku Srbiju uvoznik, bez odlaganja, obaveštava ovlašćenu kontrolnu organizaciju i dostavlja dokumentaciju koja je propisana posebnim propisom.

2. Mere koje se određuju u slučaju utvrđenih nepravilnosti u načinu obavljanja organske proizvodnje

Član 115

Ako prilikom kontrole uoči da postoje određene nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda, ovlašćena kontrolna organizacija može proizvođaču da odredi korektivne mere u cilju usklađivanja proizvodnje sa pravilima organske proizvodnje, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

O uočenim nepravilnosti i predloženim korektivnim merama sačinjava se izveštaj, koji potpisuje ovlašćena kontrolna organizacija i proizvođač.

Član 116

Korektivne mere koje ovlašćena kontrolna organizacija može odrediti u slučaju utvrđenih nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda, a u zavisnosti od svake pojedinačne situacije, su sledeće:

1) mera upozorenja, koja se određuje ako se utvrde blaže nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda kojima se ne dovode u pitanje metode organske proizvodnje i priroda organskog proizvoda, a uz koju se određuje rok u kome proizvođač treba da ispravi te nepravilnosti;

2) mera nepoverenja, koja se određuje u slučaju da proizvođač nije postupio u skladu sa određenom merom upozorenja iz tačke 1) ovog stava, odnosno utvrđene nepravilnosti nije u potpunosti ispravio.

Član 117

U slučaju da se utvrde teže nepravilnosti u načinu obavljanja organske proizvodnje koje se ne mogu ispraviti, a koje se odnose na primenu metoda organske proizvodnje i korišćenje sredstava koja nisu dozvoljena u organskoj proizvodnji, ovlašćena kontrolna organizacija proizvođaču određuje meru suspenzije i nalaže da se dobijeni proizvodi odvoje od ostalih organskih proizvoda.

Član 118

Ako u postupku kontrole proizvodnje organskih proizvoda učestvuje više različitih kontrolnih organizacija, ovlašćena kontrolna organizacija koja je utvrdila nepravilnosti u načinu obavljanja procesa proizvodnje treba da sarađuje sa drugim kontrolnim organizacijama i/ili kontrolnim nadležnim organima iz drugih zemalja koje obavljaju poslove u oblasti organske proizvodnje, u cilju otklanjanja uočenih nepravilnosti.

VI Sadržina, obrazac i način vođenja evidencije koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija i sadržina i obrazac zbirne evidencije

1. Sadržina, obrazac i način vođenja evidencije koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija

Član 119

Evidencija koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija sadrži podatke o:

- 1) nazivu, sedištu, poreskom identifikacionom broju (PIB), broju koda ovlašćene kontrolne organizacije;
- 2) evidencionom broju, broju poljoprivrednog gazdinstva (BPG) i poreskom identifikacionom broju (PIB) proizvođača, kao i broju ugovora o vršenju kontrole i sertifikacije;
- 3) imenu i adresi, odnosno poslovnom imenu i sedištu proizvođača, kao i podatke o licu odgovornom za organsku proizvodnju (ime i kontakt telefon),
- 4) adresi jedinice za organsku proizvodnju (mesto proizvodnje), kao i katastarskoj opštini i broju katastarske parcele;
- 5) datumu početka perioda konverzije;
- 6) broju koda svih kontrolnih organizacija kod kojih je organski proizvođač bio registrovan posle uključivanja u organsku proizvodnju (prethodne kontrolne organizacije);
- 7) obradivim površinama pod organskom proizvodnjom;
- 8) području sa kojeg su sakupljene divlje biljne i životinjske vrste iz prirodnih staništa, u skladu sa propisom kojim se uređuje sakupljanje i korišćenje divljih biljaka i životinja;
- 9) vrsti, rasi i broju životinja na poljoprivrednom gazdinstvu;
- 10) izdatim sertifikatima i potvrđama;
- 11) proizvodnji reproduktivnog materijala;
- 12) vrsti delatnosti (proizvodnja, prerada, uvoz, izvoz);
- 13) vrsti proizvodnje (biljna, stočarska, semenska, sakupljanje plodova iz prirode);
- 14) površinama pod pašnjakom, odnosno livadom;
- 15) biljnoj vrsti i sorti;
- 16) vrsti, nazivu, količini i vrednosti proizvoda;

- 17) procenjenoj proizvodnji;
- 18) godini konverzije;
- 19) serijskom broju izdatih oznaka za obeležavanje;
- 20) izvozu (vrsta, naziv, količina i vrednost izvezenog proizvoda, zemlja u koju se proizvod izvozi);
- 21) uvozu (vrsta, naziv, količina i vrednost uvezenog proizvoda, naziv proizvođača, zemlja porekla, broj sertifikata);
- 22) proizvođačima kooperantima, u slučaju da proizvođač sa trećim licem zaključi ugovor o obavljanju određenih poslova u vezi sa organskom proizvodnjom;
- 23) napomene.

Evidencija iz stava 1. ovog člana vodi se u elektronskom obliku na obrascu br. 1 – Obrazac evidencije koju vodi ovlašćena kontrolna organizacija, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 120

U evidenciju iz člana 119. stav 1. ovog pravilnika ovlašćena kontrolna organizacija upisuje i svaku promenu podataka.

Podaci o proizvođaču brišu se iz evidencije iz člana 119. stav 1. ovog pravilnika, u sledećim slučajevima:

- 1) na zahtev, u slučaju da proizvođač prestane da se bavi organskom proizvodnjom ili menja kontrolnu organizaciju;
- 2) u slučaju kada proizvođač i ovlašćena kontrolna organizacija raskinu ugovor o vršenju kontrole i sertifikacije.

2. Sadržina i obrazac zbirne evidencije

Član 121

Ovlašćena kontrolna organizacija Ministarstvu svake godine najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu dostavlja godišnji izveštaj o organskoj proizvodnji, koji sadrži podatke iz evidencije iz člana 119. stav 1. ovog pravilnika, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Na osnovu podataka iz godišnjih izveštaja Ministarstvo, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja, vodi zbirnu evidenciju o organskoj proizvodnji koja sadrži sve podatke iz evidencije iz člana 119. stav 1. ovog pravilnika.

Zbirna evidencija iz stava 1. ovog člana vodi se na obrascu br. 2 – Obrazac zbirne evidencije, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

VII Tehnološki postupci prerade u organskoj proizvodnji, sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi organskih proizvoda, način čišćenja i sredstva za čišćenje tehnoloških linija

1. Tehnološki postupci prerade u organskoj proizvodnji i sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi organskih proizvoda

Član 122

Tehnološki postupci prerade u organskoj proizvodnji treba da se odvijaju na način kojim se obezbeđuje:

- 1) da se hrana i hrana za životinje proizvodi od poljoprivrednih sastojaka koji su dobijeni metodama organske proizvodnje, osim u slučaju da se takvi sastojci ne nalaze na tržištu;
- 2) ograničena upotreba aditiva za hranu i hranu za životinje, sastojaka iz konvencionalne proizvodnje sa pretežno tehnološkom ili senzornom funkcijom i mikroelemenata i pomoćnih sredstava u preradi, koji:
 - (1) treba da se koriste u najmanjoj mogućoj meri i samo ako za tim postoji tehnološka potreba, ili
 - (2) samo za određenu nutritivnu namenu, kada se radi o hrani, odnosno kao zootehnička potreba, kada se radi o hrani za životinje;
- 3) odsustvo supstanci i metoda prerade koji mogu da dovedu u zabludu u pogledu prave prirode proizvoda;
- 4) pažljiva prerada hrane i hrane za životinje, po mogućnosti primenom bioloških, mehaničkih i fizičkih metoda.

Član 123

Svi tehnološki postupci prerade, kao što je dimljenje, kao i upotreba sastojaka, aditiva i pomoćnih supstanci koji se koriste za preradu proizvoda dobijenih metodama organske proizvodnje treba da budu u skladu sa principima dobre proizvodne prakse.

U postupku prerade treba da se ustanove i primenjuju odgovarajući postupci koji se zasnivaju na sistemskom utvrđivanju kritičnih faza prerade koje, po potrebi, ažuriraju, kako bi se u svakom trenutku moglo garantovati da su proizvodi prerađeni u skladu sa pravilima organske proizvodnje.

Postupci koji se zasnivaju na sistemskom utvrđivanju kritičnih faza prerade iz stava 2. ovog člana obuhvataju:

- 1) preduzimanje mera opreza, kako bi se izbegla opasnost kontaminacije nedozvoljenim supstancama ili proizvodima u organskoj proizvodnji;
- 2) sprovođenje odgovarajućih mera čišćenja, praćenja njihove delotvornosti i evidentiranja podataka o ovim postupcima;
- 3) u slučaju kada se u istoj proizvodnoj jedinici pripremaju ili skladište proizvodi koji nisu proizvedeni metodama organske proizvodnje, preduzimaju se mere kojima se obezbeđuje:

- (1) da se postupci obrade i prerade vrše neprekidno dok se ne obradi cela serija, prostorno ili vremenski odvojeno od sličnih postupaka koji se obavljaju na proizvodima iz konvencionalne proizvodnje,
 - (2) da se organski proizvodi pre i posle obrade i prerade skladište, prostorno ili vremenski, odvojeno od proizvoda iz konvencionalne proizvodnje;
 - (3) evidentiranje podataka o svim postupcima i prerađenim količinama, kao i da ovlašćena kontrolna organizacija o tome bude obaveštena,
 - (4) identifikacija serija i onemogućavanje mešanja ili zamene sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje,
 - (5) da se postupci obrade i prerade organskih proizvodi obavljaju samo posle odgovarajućeg čišćenja opreme za preradu.
- a) Tehnološki postupci prerade i sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste za proizvodnju hrane

Član 124

Tehnološki postupci prerade sirovina koje su dobijene metodama organske proizvodnje odvijaju se vremenski i prostorno odvojeno od svih drugih tehnoloških postupaka u proizvodnji hrane.

U proizvodnji hrane koja je dobijena od sirovina koje su proizvedene primenom metoda organske proizvodnje treba da se primenjuju sledeća pravila, i to:

- 1) hrana treba da se proizvodi pretežno od sastojaka poljoprivrednog porekla, pri čemu se dodata voda i kuhinjska so ne uzimaju u obzir;
- 2) mogu se koristiti aditivi, pomoćne supstance, arome, voda, so, minerali, elementi u tragovima, vitamini, kao i aminokiseline i ostale hranjive materije date u Prilogu 9 – Sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi sirovina dobijenih metodama organske proizvodnje (u daljem tekstu: Prilog 9);
- 3) mogu se koristiti poljoprivredni sastojci koji nisu dobijeni metodama organske proizvodnje dati u Prilogu 10 – Dozvoljeni sastojci poljoprivrednog porekla koji nisu proizvedeni metodama organske proizvodnje (u daljem tekstu: Prilog 10);
- 4) hrana treba da sadrži samo organske sastojke, pri čemu u istom proizvodu ne treba da bude prisutan sastojak koji je isti i iste vrste iz konvencionalne proizvodnje ili iz proizvodnje iz perioda konverzije;
- 5) u slučaju da se radi o hrani proizvedenoj od sastojaka dobijenih u periodu konverzije, ta hrana treba da sadrži samo jedan sastojak poljoprivrednog porekla.

Član 125

Ako poljoprivredni sastojci koji nisu dobijeni metodama organske proizvodnje iz člana 124. stav 2. tačka 3) ovog pravilnika nisu dostupni na tržištu, u proizvodnji hrane mogu se privremeno koristiti

poljoprivredni sastojci koji nisu navedeni u Prilogu 10, pod uslovom da proizvođač o tome dostavi dokaze.

Korišćenje poljoprivrednih sastojaka iz stava 1. ovog člana važi za period od najviše 12 meseci, s tim što se taj period može produžiti, i to najviše tri puta.

Član 126

U postupku prerade ne mogu se koristiti supstance i postupci kojima se proizvodu vraćaju svojstva koja su izgubljena prilikom prerade i skladištenja hrane, a kojima se otklanjaju posledice nemara ili koje mogu da dovedu u zabludu u vezi sa prirodom ovih proizvoda.

Izuzetno, tokom prerade mogu se koristiti supstance iz stava 1. ovog člana, ako:

- 1) druge supstance i sirovine koje se mogu koristiti nisu dostupne;
- 2) bez njihove upotrebe nije moguće dobiti proizvod odgovarajućih svojstava i kvaliteta koji su propisani propisima kojima se uređuje prisustvo aditiva u hrani;
- 3) se u dovoljnoj količini mogu naći u prirodi, ako su odgovarajućeg kvaliteta i ako mogu da prođu samo mehaničku, fizičku, enzimsku ili mikrobiološku obradu.

Član 127

Za proizvodnju kvasaca u organskoj proizvodnji mogu se upotrebljavati samo organski proizvedeni supstrati. Drugi proizvodi i supstance mogu se upotrebljavati samo pod uslovom da je njihova upotreba u organskoj proizvodnji dozvoljena, u skladu sa ovim pravilnikom.

Dozvoljeni dodaci koji se mogu koristiti za proizvodnju kvasca i proizvoda od kvasca u organskoj proizvodnji dati su u Prilogu 9.

U hrani i hrani za životinje koja je proizvedena metodama organske proizvodnje kvasac koji je dobijen metodama organske proizvodnje ne treba da bude pristan zajedno sa kvascem koji nije dobijen metodama organske proizvodnje.

Član 128

Ako za tehnološki postupak proizvodnje nije dostupan ekstrakt ili autolizat kvasca koji je dobijen metodama organske proizvodnje, može se dodati 5% ekstrakta ili autolizata kvasca koji nije dobijen metodama organske proizvodnje, obračunato na sadržaj suve materije.

Član 129

U postupku prerade morskih trava, primenjuju se sledeća pravila:

- 1) sveže ubrana morska trava ispira se isključivo morskom vodom;
- 2) dehidrirana morska trava može da se ispira vodom za piće;
- 3) za uklanjanje vlage iz morskih trava može da se koristi so.

Za sušenje morskih trava ne može se koristiti direktan plamen za sušenje koji dolazi u direktan kontakt sa travama.

Ako se u procesu sušenja morskih trava koriste užd i druga oprema, za poseban tretman čišćenja ili dezinfekcije mogu se koristiti proizvodi dati u Prilogu 3.

b) Tehnološki postupci prerade i sastojci, aditivi i pomoćne supstance koje se koriste u preradi hrane za životinje

Član 130

Proizvodnja hrane za životinje koja je dobijena od sirovina koje su proizvedene primenom metoda organske proizvodnje vrši se vremenski i prostorno odvojeno od proizvodnje hrane za životinje iz konvencionalne proizvodnje.

U proizvodnji hrane za životinje koja je dobijena od sirovina koje su proizvedene primenom metoda organske proizvodnje treba da budu ispunjeni sledeći uslovi, i to:

- 1) organski sastojci u istom proizvodu ne treba da bude prisutni sa sastojkom koji je isti i iste vrste iz konvencionalne proizvodnje ili iz proizvodnje iz perioda konverzije;
- 2) sirovine koje se koriste za proizvodnju hrane za životinje ne mogu se tretirati hemijsko sintetičkim rastvaračima;
- 3) ne mogu se koristiti supstance i postupci kojima se proizvodu vraćaju svojstva koja su izgubljena prilikom prerade i skladištenja hrane za životinje, a kojima se otklanjaju posledice nemara ili koje mogu da dovedu u zabludu u vezi sa prirodom ovih proizvoda.

2. Način čišćenja i sredstva za čišćenje tehnoloških linija

Član 131

Ako se tehnološke linije koje se koriste u organskoj proizvodnji koriste i za preradu proizvoda, odnosno sirovina iz konvencionalne proizvodnje, te linije pre početka korišćenja treba temeljno očistiti i oprati.

Proizvođač po uputstvu ovlašćene organizacije evidentira sredstva i način čišćenja tehnoloških linija (poreklo, dobavljač, datum primene, vrsta i naziv, količina upotrebljenih sredstava za čišćenje i dezinfekciju).

VIII Izgled oznake i nacionalnog znaka

Član 132

Domaći neprerađeni sertifikovani organski proizvod obeležava se oznakom "ORGANSKI PROIZVOD", nacionalnim znakom i kodom/logom ovlašćene kontrolne organizacije koja je izvršila sertifikaciju tog proizvoda, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Ako neprerađeni organski proizvod sadrži više sastojaka, taj proizvod se obeležava kao organski samo ako su svi sastojci organskog porekla.

Domaći prerađeni sertifikovani organski proizvod može se obeležiti oznakom iz stava 1. ovog člana, nacionalnim znakom i kodom/logom ovlašćene kontrolne organizacije koja je u poslednjoj fazi proizvodnje izvršila sertifikaciju tog proizvoda, ako sadrži najmanje 95% sastojaka poljoprivrednog porekla koji su proizvedeni, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Oznakom "PROIZVOD IZ PERIODA KONVERZIJE" i kodom/logom ovlašćene kontrolne organizacije mogu se obeležiti proizvodi biljnog porekla iz perioda konverzije koji sadrže isključivo jedan sastojak poljoprivrednog porekla, po isteku roka od godinu dana od dana zaključenja ugovora sa ovlašćenom kontrolnom organizacijom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Na način iz st. 1. i 4. ovog pravilnika obeležavaju se i reklamni materijal, prateća dokumentacija i etikete, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Sertifikovani proizvodi iz st. 1. i 3. ovog člana, kao i njihov reklamni materijal, prateća dokumentacija i etikete mogu se obeležiti terminima, odnosno skraćenicama koje označavaju poreklo organskog proizvoda (ekološki, biološki, ogranak, odnosno eko, bio, org. i sl.), kao i privatnom oznakom proizvođača, odnosno udruženja proizvođača, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Odredbe st. 1. i 3. ovog pravilnika ne odnose se na hranu za kućne ljubimce i hranu za krznašice.

1. Izgled oznake

Član 133

Oznaka za sertifikovani organski proizvod je u obliku kruga, sa ivicom plave boje (CMYK SKALA 100% CYAN 80% MAGENTA 25% BLACK PANTONE 280 C), sa nacionalnim znakom u središnjem delu kruga i tekstom: "ORGANSKI PROIZVOD" koji se nalazi polukružno iznad nacionalnog znaka, na beloj pozadini.

Oznaka: "ORGANSKI PROIZVOD" ispisuje se ćirilčkim pismom, fontom BOOK Ćirilica, plave boje (CMYK SKALA 100% CYAN 80% MAGENTA 25% BLACK PANTONE 280 C).

Minimalna veličina prečnika kruga oznake iz stava 1. ovog člana je 20 mm, a u slučaju izuzetno malih pakovanja veličina prečnika kruga se može smanjiti na 9 mm.

Izuzetno, u slučaju da postoje razlozi koji onemogućavaju da se organski proizvod obeleži na način iz st. 1. i 2. ovog člana, organski proizvod se može obeležiti oznakom za sertifikovani organski proizvod koja je crno – bele boje na crnoj, odnosno beloj podlozi.

Član 134

Oznaka za sertifikovani proizvod iz perioda konverzije je pravougaonog oblika, uokvirena crnom linijom, debljine 1mm, sa tekstom: "PROIZVOD IZ PERIODA KONVERZIJE".

Oznaka iz stava 1. ovog člana ispisuje se ćirilčkim pismom, fontom Arial, crne boje, na beloj pozadini.

Minimalna veličina oznake iz stava 1. ovog člana je 20 x 10 mm.

Član 135

Oznake iz čl. 133. i 134. ovog pravilnika nanose se otiskivanjem, odnosno utiskivanjem znaka na nalepnicu, odnosno na privezak ili na prednju stranu pojedinačnog ili zbirnog pakovanja organskog proizvoda, reklamnog materijala, prateće dokumentacije, odnosno etikete i treba da budu čitljive, uočljive i neizbrisive.

Član 136

U slučaju da prerađeni proizvodi sadrže manje od 95% sastojaka poljoprivrednog porekla koji su proizvedeni metodama organske proizvodnje i u skladu sa propisanim tehnološkim postupcima prerade, u spisku sastojaka tog proizvoda navode se sastojci koji su organskog porekla, kao i ukupan procenat organskih sastojaka u odnosu na ukupnu količinu sastojaka poljoprivrednog porekla, i to navođenjem slova, odnosno procenata koji treba da budu u istoj boji, veličini i fontu kao što su navedeni i ostali sastojci.

Spisak sastojaka iz stava 1. ovog člana može sadržati oznaku: "ORGANSKI PROIZVOD" i termine, odnosno skraćenice koje označavaju poreklo organskog proizvoda (ekološki, biološki, organik, odnosno eko, bio, org. i sl.).

Ako je glavni sastojak prerađenog proizvoda iz stava 1. ovog člana poreklom iz lova ili ribolova i ako sadrži druge poljoprivredne sastojke koji su organskog porekla, u spisku sastojaka tog proizvoda navode se sastojci koji su organskog porekla, a u istom vidnom polju gde se nalazi naziv proizvoda može se staviti oznaka, odnosno termini iz stava 2. ovog člana.

Član 137

Kada se radi o prerađenoj hrani za životinje koja sadrži najmanje 95% suve materije hraniva koja su dobijena metodama organske proizvodnje, za obeležavanje te hrane za životinje koristi se oznaka koja treba da bude:

1) odvojena od oznake koja je regulisana propisom kojim se uređuje deklarisanje i označavanje hrane za životinje;

2) iste boje, formata ili fonta koji ne privlači više pažnje nego opis ili naziv hrane za životinje na ambalaži;

3) u istom vidnom polju gde se nalazi i oznaka težine suve materije koja se odnosi na:

(1) procenat pojedinačnih sastojaka u hrani za životinje dobijenih metodom organske proizvodnje,

(2) procenat pojedinačnih sastojaka u hrani za životinje iz perioda konverzije,

(3) procenat pojedinačnih sastojaka u hrani za životinje koji nisu navedeni u u podtač. (1) i (2) ovog člana,

(4) ukupan procenat sastojaka poljoprivrednog porekla;

4) propraćena spiskom naziva pojedinačnih sastojaka u hrani za životinje dobijenih metodom organske proizvodnje;

5) propraćena spiskom naziva pojedinačnih sastojaka u hrani za životinje iz perioda konverzije.

Oznaka iz stava 1. ovog člana koristi se i za obeležavanje prerađene hrane za životinje koja sadrži promenljive količine hraniva dobijenih metodama organske proizvodnje, odnosno pojedinačnih hraniva iz perioda konverzije i/ili hraniva iz konvencionalne proizvodnje.

Na proizvodima iz st. 1. i 2. ovog člana, pored oznake treba da bude navedena i napomena o obavezi korišćenja hrane za životinje u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega.

U obeležavanju proizvoda iz stava 2. ovog člana može se koristiti sledeća formulacija: “Može se upotrebiti za organsku proizvodnju u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega.

Član 138

Životinje i proizvodi životinjskog porekla proizvedeni u periodu konverzije ne obeležavaju se oznakama vezanim za organske proizvode, kao ni nacionalnim znakom.

2. Izgled nacionalnog znaka

Član 139

Nacionalnim znakom obeležavaju se sertifikovani organski proizvodi koji ispunjavaju uslove koji su propisani zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega, osim:

- 1) proizvoda iz perioda konverzije;
- 2) organskih proizvoda iz člana 136. ovog pravilnika.
- 3) brisana

Nacionalni znak je grafička kombinacija koja simbolizuje biljku – drvo i zemljište, u okviru koje su prepoznatljivi nacionalni simboli Republike Srbije.

Grafički elementi nacionalnog znaka koji grade biljku – drvo i zemljište su:

- 1) stablo i zemljište, zelene boje (CMYK SKALA 100% CYAN 100% YELLOW PANTONE 355 C);
- 2) grane i centralni list, plave boje (CMYK SKALA 100% CYAN 80% MAGENTA 25% BLACK PANTONE 280 C);
- 3) dva bočna lista crvene boje (CMYK SKALA 100% MAGENTA 100% YELLOW PANTONE 485 C);

Izgled nacionalnog znaka dat je u Prilogu 11 – Izgled nacionalnog znaka, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 140

U istom vizuelnom polju sa nacionalnim znakom treba da stoji i broj koda ovlašćene kontrolne organizacije, a koji sadrži:

1) akronim koji identifikuje Republiku Srbiju: "RS" u skladu sa međunarodnim standardom za oznake zemalja sa dva slova, ISO 3166;

2) skraćenicu za organski proizvod, ispisanu velikim slovima: "ORG";

3) broj sačinjen od tri numeričke cifre, koji izdaje Ministarstvo, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

IX Način skladištenja i prevoza organskih proizvoda

1. Način skladištenja organskih proizvoda

Član 141

Ako se u skladišnim objektima pored organskih proizvoda nalaze i drugi poljoprivredni proizvodi:

1) organski proizvodi čuvaju se zasebno od ostalih poljoprivrednih proizvoda, odnosno hrane ili hrane za životinje;

2) moraju da se preduzimaju potrebne mere kojima se obezbeđuje identifikacija pošiljke organskih proizvoda i onemogućava mešanje ili zamena sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje;

3) moraju da se preduzimaju odgovarajuće higijenske mere, čija se delotvornost proverava pre skladištenja organskih proizvoda.

Podaci o preduzetim radnjama iz stava 1. ovog člana moraju da se evidentiraju.

Ako su organski proizvodi upakovani i obeleženi, mogu se čuvati u istim prostorijama skladišta sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje, u posebnom delu koji je obeležen, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Prilikom skladištenja, treba voditi računa da organski proizvodi u svako doba budu jasno prepoznatljivi.

Član 142

Na proizvodnoj jedinici na kojoj se obavlja organska proizvodnja bilja i životinja ne mogu se skladištiti sirovine koje nisu proizvedene metodama organske proizvodnje.

Na poljoprivrednom gazdinstvu mogu se skladištiti alopatski veterinarski medicinski proizvodi i antibiotici, pod uslovom da su propisani od strane veterinara u skladu sa odredbama ovog pravilnika koje se odnose na prevenciju bolesti i veterinarsko lečenje, kao i pod uslovom da se skladište na lokaciji koja je pod kontrolom ovlašćene kontrolne organizacije.

Podaci o skladištenju proizvoda iz stava 2. ovog člana moraju da se evidentiraju, u skladu sa ovim pravilnikom.

2. Način prevoza organskih proizvoda

Član 143

Sertifikovani organski proizvodi prevoze se odvojeno od proizvoda iz konvencionalne proizvodnje, a ako su sertifikovani organski proizvodi upakovani i obeleženi mogu se prevoziti zajedno sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje, u skladu sa zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja.

Organski proizvodi do drugih objekata, uključujući veleprodaju i maloprodaju, moraju da se prevoze u odgovarajućem pakovanju, kontejnerima ili vozilima koja su zatvorena, tako da se sadržaj ne može zameniti bez diranja ili oštećenja pečata i etikete, ne dovodeći u pitanje oznake kojima je, u skladu sa propisima, obeležen organski proizvod, a na kojima je navedeno:

- 1) ime i adresa, odnosno naziv i sedište proizvođača, kao i vlasnika ili prodavca proizvoda, ako ova lica nisu istovremeno proizvođači;
- 2) naziv proizvoda, odnosno hrane ili hrane za životinje, uz navođenje da je u pitanju organski proizvod;
- 3) naziv, odnosno broj koda ovlašćene kontrolne organizacije koja vrši kontrolu;
- 4) ako je potrebno, identifikaciona oznaka serije koja je izdata na način propisan ovim pravilnikom, koja omogućava povezivanje serije sa evidencijama proizvođača.

Podaci koji su navedeni na oznakama iz stava 2. ovog člana mogu biti navedeni u pratećem dokumentu, ako se prateći dokument može povezati sa ambalažom, kontejnerom ili prevoznim sredstvom organskog proizvoda, s tim što taj dokument treba da sadrži i podatke o dobavljaču i/ili prevozniku.

Zatvaranje ambalaže, kontejnera ili vozila u toku prevoza organskih proizvoda nije obavezno ako:

- 1) postoji direktan prevoz između dva proizvođača koji su uključeni u organsku proizvodnju;
- 2) proizvode prati dokument u kome su navedeni podaci iz st. 2. i 3. ovog člana;
- 3) pošiljalac i primalac evidentiraju podatke o prevozu, koji su dostupni ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji.

Član 144

Prilikom prevoženja hrane za životinje dobijene metodama organske proizvodnje u druge objekte za proizvodnju, preradu ili skladištenje, treba da se obezbedi da:

- 1) ta hrana za životinje tokom prevoza bude fizički odvojena od hrane za životinje iz perioda konverzije i hrane za životinje iz konvencionalne proizvodnje;
- 2) se vozila i/ili kontejneri koji se koriste za prevoz proizvoda iz konvencionalne proizvodnje mogu koristiti za prevoz hrane za životinje dobijene metodama organske proizvodnje, pod uslovom da su za ta vozila i/ili kontejnere pre početka prevoza tih proizvoda sprovedene odgovarajuće mere čišćenja, čija je delotvornost prethodno proverena;
- 3) se prevoz gotove hrane za životinje dobijene metodama organske proizvodnje vrši fizički ili vremenski odvojeno od prevoza drugih gotovih proizvoda;

4) se tokom prevoza evidentira početna količina proizvoda, kao i svaka pojedinačna količina proizvoda koja je isporučena u toku jedne ture isporuke.

Podaci o uslovima iz stava 1. tačka 2) ovog člana evidentiraju se i dostavljaju, na zahtev, ovlašćenoj kontrolnoj organizaciji.

Član 145

Živa riba proizvedena metodama organske proizvodnje prevozi se u odgovarajućim rezervoarima sa čistom vodom koja zadovoljava njihove fiziološke potrebe u pogledu temperature i rastvorenog kiseonika.

Pre prevoza ribe i ribljih proizvoda proizvedenih metodama organske proizvodnje, cisterne treba da budu detaljno očišćene, dezinfikovane i isprane.

Tokom prevoza, preduzimaju se posebne mere predostrožnosti radi smanjenja stresa, a gustina držanja ribe koja se prevozi treba da bude takva da ne dostigne nivo koji je štetan za vrste.

Podaci o uslovima prevoza iz ovog člana moraju da se evidentiraju.

Član 146

Po prijemu organskog proizvoda, proverava se da li su ambalaža ili kontejner u kome se proizvod nalazi dobro zatvoreni, kao i da li su prisutne oznake sa podacima iz člana 143. st. 2. i 3. ovog pravilnika, a zatim se ti podaci međusobno upoređuju i evidentiraju.

X Završne odredbe

Član 147

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o metodama organske stočarske proizvodnje ("Službeni list SRJ", broj 51/02), Pravilnik o uslovima koje treba da ispuni pravno lice koje izdaje sertifikat, odnosno resertifikat za organske proizvode i o načinu njihovog izdavanja ("Službeni glasnik RS", broj 81/06), Pravilnik o pakovanju, skladištenju i prevozu organskih proizvoda ("Službeni glasnik RS", broj 96/06), Pravilnik o izgledu oznake i nacionalnog znaka organskih proizvoda ("Službeni glasnik RS", br. 107/07 i 26/09), Pravilnik o uslovima i načinu prometa organskih proizvoda ("Službeni glasnik RS", broj 7/08), Pravilnik o načinu vođenja evidencije i sadržini izveštaja na osnovu kojih se vodi evidencija u organskoj proizvodnji ("Službeni glasnik RS", broj 14/08), Pravilnik o tehnološkim postupcima u preradi proizvoda dobijenih metodama organske proizvodnje, načinu čišćenja i sredstvima za čišćenje tehnoloških linija, dozvoljenim sastojcima, aditivima i pomoćnim supstancama u preradi namirnica ("Službeni glasnik RS", broj 34/09) i Pravilnik o metodama organske biljne proizvodnje i o sakupljanju divljih biljnih i životinjskih vrsta iz prirodnih staništa metodom organske proizvodnje ("Službeni glasnik RS", broj 47/09).

Član 148

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Odredbe člana 48. stav 1. ovog pravilnika važe do 31. decembra 2011. godine, a odredbe člana 74. stav 4. važi do 31. decembra 2014. godine.